

Marika Eromäki

Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa- aikapalveluiden jalkautuminen

Kehittämissuhteet alueellisen tietotuotannon mahdollisuuksista

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri
Kulttuurituottaja (ylempi AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Kulttuurituottaja (ylempi AMK)

Tekijä: Marika Eromäki

Työn nimi: Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden jalkautuminen: Kehittämisehdotukset alueellisen tietotuotannon mahdollisuuksista

Ohjaaja: Satu Lautamäki

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 53

Liitteiden lukumäärä: 2

Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut tarjoavat kulttuuri-, liikunta- ja hyvinvointipalveluita kaikenikäisille kuntalaisille. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla on paljon jalkautuvia palveluita, joita viedään eri asuinalueille.

Tutkimuksessa selvitettiin, miten jalkautuvia palveluita voitaisiin kohdentaa tehokkaammin ja tasapuolisemmin eri alueiden tarpeisiin vastaten. Lisäksi kartoitettiin Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toimintamalleja. Tulosten pohjalta kirjattiin kehittämisehdotuksia kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnan parantamiseksi.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa on myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Tutkimusstrategiaksi valittiin tapaustutkimus. Kehittämistyön menetelminä käytettiin asiantuntijahaastatteluita sekä karttamateriaalien analysointia ja vertailua.

Asiantuntijahaastatteluin selvitettiin Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnan tämän hetkistä tilaa sekä mahdollisia haasteita jalkautuvien palveluiden tuottamisessa. Kaupungilla on käytössään erilaisista väestörekistereistä koottu demografiakartta, josta pystyy tietyin hakukriteerein etsimään tietoa väestön muodostumisesta eri alueilla. Kohderyhmäksi määritettiin yksinasuvat yli 65-vuotiaat heikosti hyvinvoivat, joiden sijoittumista tutkittiin palvelualueittain. Esiin nousseita alueita verrattiin Aamulehden Menoinfo-tapahtumakalenteriin ilmoitettuihin Tampereen alueen tapahtumista koostettuun tapahtumatilastokarttaan, josta ilmeni tapahtumien alueellinen sijoittuminen. Karttamateriaalien analysointi ja vertailu antoi tietoa, miten tapahtumat sijoittuvat eri alueilla kohderyhmään nähden.

Haastatteluilla kerättiin hyödyllistä tietoa kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnasta. Karttamateriaalien analysointi ja vertailu toimi pilottikokeiluna, jota voidaan hyödyntää mahdollisissa jatkotutkimuksissa. Tutkimuksen aikana esiin nousseista huomioista koostettiin kehittämisehdotuksia, joita Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut voivat hyödyntää toiminnan kehittämisessä.

Avainsanat: jalkautuvat palvelut, palveluiden kohdentaminen, kulttuuriin saavutettavuus, kulttuurin hyvinvointivaikutukset, segregaatio, tapaustutkimus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: SeAMK School of Business and Culture

Degree programme: Cultural Management (Master's Degree)

Author: Marika Eromäki

Title of thesis: Implementation of the Cultural and Leisure Services of the City of Tampere: Proposals for improvement on the possibilities of regional information production

Supervisor: Satu Lautamäki

Year: 2020

Number of pages: 53

Number of appendices: 2

The Cultural and Leisure Services of the City of Tampere offer cultural, sports and well-being services to citizens of all ages. The Cultural and Leisure Services have a lot of mobile services that are brought to different residential areas.

The study researched how the services implemented could be targeted more efficiently and more equitably in response to the needs of different regions. In addition, the current state of the Cultural and Leisure Services of the City of Tampere was surveyed. Based on the results, proposals for improvement were recorded to improve the operations of the Cultural and Leisure Services.

This is a qualitative study, which also has the features of a quantitative study. The selected research strategy was case study. The methods used in the development work were expert interviews as well as analysis and comparison of map materials.

The expert interviews were used to find out the current state of the operations of the Cultural and Leisure Services of the City of Tampere and possible challenges in providing services. The City of Tampere has at its disposal a demographic map compiled from various population registers, which allows searching, using certain search criteria, for information on the formation of the population in different areas. The target group was defined as low well-being, alone-living people of over 65 years of age, whose placement was examined by service area. The emerging areas were compared with the event statistics map compiled from the events in the Tampere area, announced in Aamulehti's Menoinfo event calendar, which showed the regional location of the events. The analysis and comparison of the map materials provided information on how events are located according to the target group in different areas.

The interviews gathered useful information about the activities of the city's Cultural and Leisure Services. The analysis and comparison of the map materials served as a pilot experiment that can be utilized in possible further studies. Based on the observations made during the study, proposals for improvement were compiled, which the Cultural and Leisure Services of the City of Tampere can utilize in the development of its operations.

Keywords: mobile services, targeting of services, accessibility to culture, effects of cultural well-being, segregation, case study

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	7
1 JOHDANTO.....	8
1.1 Työn tausta ja tavoitteet.....	10
1.2 Tapaustutkimus tutkimusstrategiana.....	11
1.3 Toimeksiantajan esittely.....	12
2 VOIMAA KULTTUURISTA.....	15
2.1 Kulttuurin hyvinvointivaikutukset.....	15
2.2 Kulttuurin saavutettavuus.....	18
2.3 Segregaatio.....	21
2.3.1 Palvelualueiden alueprofiilit.....	21
2.3.2 Segregaation ennaltaehkäisy Tampereella.....	24
2.3.3 Osallisuus segregaation ennaltaehkäisemisen keinona.....	26
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	28
3.1 Asiantuntijahaastattelut.....	28
3.1.1 Toiminta-alueet.....	29
3.1.2 Palvelusisällöt.....	30
3.1.3 Palveluiden tarjoamisen periaatteet.....	33
3.1.4 Haasteet jalkautuvien palveluiden tuottamisessa.....	35
3.2 Demografiakartan ja tapahtumatilastokartan analysointi ja vertailu.....	37
3.2.1 Kohderyhmän rajaus.....	38
3.2.2 Alueellinen erilaistuminen.....	39
3.2.3 Aamulehden tapahtumatilastokartta.....	40
4 KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA TULOKSET.....	42
5 POHDINTA.....	46
LÄHTEET.....	49

LIITTEET.....	53
---------------	----

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden organisaatiokaavio.	14
Kuvio 2. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset.	17
Kuvio 3. Kulttuurin saavutettavuus.....	20
Kuvio 4. Kehittämissuhteet.....	44
Taulukko 1. Asiantuntijahaastatteluiden tulokset.....	37

Käytetyt termit ja lyhenteet

- Jalkautuvat palvelut** Seinättömät, tilasta riippumattomat toiminnot, joita voidaan kohdentaa eri alueille ja eri tiloihin. Jalkautuvia palveluita on helppo uudelleen kohdentaa tarpeen mukaan. Tässä työssä jalkautuvat palvelut viittaavat kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden asukkaille tuotettuihin palveluihin.
- Segregaatio** Segregaatiolla tarkoitetaan asuinalueiden haitallista eriytymistä. Eriytymisellä viitataan asuinalueiden välille syntyviin eroihin, kuten tuloeroihin ja sosiaalisiin eroihin.
- Demografia** Demografia tarkoittaa väestötiedettä, joka tutkii ihmisten muodostamia väestöjä ja populaatioita. Erityisesti demografia tutkii väestöjen ja populaatioiden suuruutta, rakennetta ja kehitystä sekä niiden määrällisesti ilmaistavia ominaisuuksia.

1 JOHDANTO

Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut tarjoavat kulttuuri-, liikunta- ja hyvinvointipalveluita kaikenikäisille kuntalaisille. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla on paljon niin sanottuja seinättömiä tilaan sitoutumattomia jalkautuvia palveluita, joita viedään eri asuinalueille. Näiden jalkautuvien palveluiden jakautumiseen ei ole ollut aiemmin tiettyä kaavaa, vaan palveluita on tuotettu tarpeen mukaan. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa jalkautuvien kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden nykyistä tilaa sekä kaupungin eri palvelualueiden väestön eroavaisuuksia tietyin rajoittein. Kartoituksen pohjalta tavoitteena on laatia kehitysehdotuksia, jonka avulla jalkautuvia palveluita pystytään kohdentamaan jatkossa alueen erityispiirteet huomioon ottaen.

Yhteiskuntapoliittinen merkitys kulttuurin, taiteen ja luovuuden osalta on laajasti tunnustettu. Taiteen ja kulttuurin vaikutus alueen vetovoimaisuuteen, kehitykseen, talouteen ja työllisyyteen sekä vaikutus ihmisen hyvinvointiin ja identiteettiin on myös tunnustettu. (Lybeck ym. 2018, 9.) Sekä alueen että alueen asukkaiden kannalta on siis tärkeää panostaa kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kehittämiseen. Tällöin panostetaan myös alueen myönteiseen kehitykseen ja vetovoimaisuuden lisäämiseen sekä alueen asukkaiden hyvinvointiin.

Isommissa kaupungeissa kulttuuritarjontaa on paljon. Huomiota tulee kuitenkin kiinnittää palveluiden tasa-arvoiseen jakaantumiseen eri alueiden kesken sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tasa-arvoiseen saavutettavuuteen. Opetusministeriön julkaisussa Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä kulttuuria ja taidetta tarkastellaan kolmesta eri näkökulmasta, jotka näkyvät kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksina. Eri hyvinvointiin liittyvissä näkökulmissa kulttuuri ja taide nähdään ensinnäkin itseisarvollisesti arvona ja merkityksenä, ja toiseksi instrumentaalisesti välineenä, työkaluna esimerkiksi kasvatuksessa tai oman identiteetin kehittämisessä. Kolmantena, transformoivassa näkökulmassa, kulttuuri nähdään yhteisöä tai aluetta muuntavana tekijänä. Muuntavassa roolissa kulttuuri lisää muun muassa tietoa ja luottamusta ja antaa tilaa yhteisön kehittämiseen luovuudella. Lisäksi kulttuuri rohkaisee uusien ratkaisujen etsimiseen. (von Branderburg 2008, 17.)

Opetusministeriön julkaisu keskittyy erityisesti kulttuuriin hyvinvoinnin edistäjänä alue- ja maaseutupolitiikassa. Maaseudulla kylät ovat edelleen avainasemassa, kun puhutaan maaseudun kehittämisestä. Kylillä on sen asukkaille merkityksellisiä elementtejä. Vahva paikalliskulttuuri koetaan viihtyvyyttä ja elämänlaatua vahvistavana tekijänä asukkaiden keskuudessa. (von Branderburg 2008, 27.)

Kaupunkien ja kaupunginosien kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden jalkautuvien palveluiden viennissä tarjotaan alueen asukkaille mahdollisuutta osallistua oman alueensa elävöittämiseen. Eri asuinalueiden asukkaat ovat eri aktiivisuustasolla, kuten maaseudullakin toiset kylät asukkaineen ovat aktiivisempia elävöittämään omaa aluettaan kuin toiset. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluita tuottavien julkisten tahojen, kuten kaupungin, vastuulle jää kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tasa-arvoisen saatavuuden varmistaminen. Tasa-arvolla tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että jokaisella kuntalaisella olisi yhtä hyvät mahdollisuudet osallistua kulttuuri- ja vapaa-aikatoimintaan.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kehittäminen on merkityksellistä erityisesti alueilla, joiden ei katsota olevan yhtä houkuttelevia asuinalueita syystä tai toisesta, esimerkiksi huonon maineen tai asuntokannan vuoksi. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tuottamalla toiminnoilla voidaan lisätä myös asuinalueiden vetovoimaisuutta.

Tampereen kaupunki on saanut käyttöönsä erilaisista väestörekistereistä kootun demografiakartan, jonka avulla voidaan tarkastella muuan muassa alueittain väestötiheyttä, lasten määrää ja tulotasoa. Näiden tietojen avulla voidaan suunnitella palveluiden kohdentamista paremmin, esimerkiksi missä on erityisesti tarvetta lasten tapahtumille, missä pitäisi painottaa liikuntaan tai missä palvelut tulisi järjestää toisella kielellä. Lisäksi osana opinnäytetyöprosessia on kerätty kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tapahtumatilastoista yksi yhteinen tilasto Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden järjestämistä tapahtumista vuonna 2018. Aamulehden Menoinfo-tapahtumakalenteriin vuonna 2018 ja 2019 ilmoitetuista tapahtumista on myös koostettu laajempi tapahtumatilasto. Aamulehden tilaston pohjalta on muodostettu tapahtumatilastokartta, josta pystyy tarkastelemaan tapahtumien alueellista jakautumista Tampereella. Demografia- ja tapahtumatilastokarttaa vertailemalla saamme tietoa tapahtumien jakautumisesta verraten alueen väestön rakenteeseen. Karttojen analysoinnin ja vertailun lisäksi tutkimusmateriaalia kerättiin

haastattelemalla Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden henkilöstöä.

Suomen laki määrää kulttuurin tasa-arvoisesta saatavuudesta. Tavoitteena on edistää asukkaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuritoimintaan ja sitä kautta vahvistaa yksilön hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. (L 1.3.2019/166.)

Saavutettavuus koostuu useasta eri osasta, jotka kokonaisuutena muodostavat hyvän saavutettavuuden ja lisäävät mahdollisuuksia vastaanottaa kulttuurisia elämyksiä, osallistua ja kokea itse (Mitä on saavutettavuus? 2020). Kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tarjoamat jalkautuvat palvelut parantavan kulttuurin saavutettavuutta eri asuinalueilla. Opinnäytetyön tutkimuksen pohjalta koostettavien kehittämisehdotusten pyrkimyksenä on tehostaa jalkautuvien palveluiden kohdentamista niin, että eri alueiden tarpeet otetaan huomioon. Tämän myötä myös kulttuurin saavutettavuus paranee.

1.1 Työn tausta ja tavoitteet

Työn toimeksiantaja on Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut. Minulla ei ole aiempaa yhteyttä toimeksiantajaan, joten tarkastelen asioita organisaation ulkopuolelta.

Työn taustalla on Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tarve kohdentaa jalkautuvia palveluitaan tehokkaammin. Työn tarkoituksena on kartoittaa kaupungin tuottaman ja avustaman kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnan alueellinen jakautuminen ja kerätä tästä syntyvää tietoa kaupunkitasoisen asuinalueprofiloinnin tueksi.

Tavoitteena on koota kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluille suunnatut kehittämisehdotukset tutkimuksen tulosten pohjalta. Lisäksi tavoitteena on koota tietoa, jonka perusteella palveluja ja resursseja pystytään kohdentamaan paremmin ja sitä myötä tukea kaupungin toimia hyvinvointierojen kaventamiseksi.

Kulttuuri- ja vapaa-ajantoiminnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä eri kohderyhmien tapahtuma- ja työpajatoimintaa, nuorisotyötä, liikunnan palveluita, kirjastoja, alue-
taidemuseon toimintaa, kulttuurikasvatusyksikkö TAITE:n toimintaa sekä tuotanto-
tukia.

1.2 Tapaustutkimus tutkimusstrategiana

Opinnäytetyössäni tutkimusstrategiana käytetään tapaustutkimusta. Tapaustutkimuksessa keskiössä on tutkittava tapaus, jonka määrittelylle perustuu tutkimuskysymys, tutkimusasetelma ja aineistojen analyysit (Eriksson & Koistinen 2014, 1). Tutkimuskysymykseni on: Miten Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden jalkautuvia palveluita voitaisiin kehittää ja kohdentaa tehokkaammin ja tasapuolisemmin eri alueiden tarpeisiin vastaten?

Tapaustutkimus jaetaan intensiiviseen ja ekstensiiviseen tutkimukseen. Intensiivinen tapaustutkimus tutkii yleensä yhtä tapausta. Intensiiviselle tapaustutkimukselle on tyypillistä tutkijan tyylitarkastella tapausta myös tutkimukseen osallistuvien näkökulmasta. Ekstensiivisessä tapaustutkimuksessa taas vertaillaan montaa eri tapausta, jolloin tutkimukselle on tyypillistä yleistettävien teoreettisten ideoiden, käsitteiden ja selitysmallien testaus ja kehitys sekä tutkittavien tapausten käyttäminen välineenä. (Eriksson & Koistinen 2014, 18). Tällä jaottelulla tutkimukseni on intensiivinen tapaustutkimus, joka tutkii tiettyä tapausta. Asiantuntijahaastatteluiden kautta tutkijan on mahdollista päästä lähemmäs tutkittavaa kohdetta.

Tapaustutkimuksen tyylitarkastus huolimatta työvaiheet ovat pääpiirteittäin aina samat. Aluksi muotoillaan tutkimuskysymys, jäsennetään tutkimusasetelma sekä valitaan ja määritellään tutkittavat tapaukset ja käytettävät teoreettiset näkökulmat ja käsitteet. Lisäksi selvitetään aineiston ja tutkimuskysymysten välisen vuoropuhelun logiikka, päätetään aineiston analyysitavat ja tulkintasäännöt sekä määritellään raportointitapa. (Eriksson & Koistinen 2014, 22).

Tapaustutkimukselle tyypillistä on laadullinen aineisto, jonka lisäksi voidaan käyttää monenlaista määrällistä aineistoa (Eriksson & Koistinen 2014, 5). Tutkimukseni on

laadullinen tutkimus, jossa keskityn kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tarjoamiin tämän hetkisiin palveluihin sekä mahdollisiin kehitystarpeisiin. Keskiössä on palvelut ja tarpeet alueittain. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus tutkii ihmisen elämää, keskiössä ovat merkitykset, jotka ilmenevät eri tavoin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a).

Opinnäytetyön tutkimuksessa on myös määrällisen tutkimuksen piirteitä tapahtumien tilastoinnin osalta. Tapahtumatilasto koostetaan visuaaliseksi kartaksi, jota verrataan demografiakarttaan. Määrällisen tutkimuksen tutkimustiedot ovat jäseneltyjä ja luonteeltaan tilastotieteellisiä. Määrällinen ja laadullinen tutkimus eivät ole ristiriidassa keskenään, vaan oikein käytettynä täydentävät toinen toistaan. (SurveyMonkey, [viitattu 19.4.2020].) Tässä tutkimuksessa laadullinen ja määrällinen tutkimus täydentävät toisiaan eikä lopputulos olisi kokonainen pelkästään laadullisen tai määrällisen tutkimuksen voimin.

Perusluonteeltaan tapaustutkimus nähdään usein uutta löytävänä lähestymistapana, jonka tavoitteena on tuottaa uutta (Eriksson & Koistinen 2014, 14). Pyrin esittämään konkreettisia parannusehdotuksia jalkautuvien palveluiden kohdentamiseksi niin, että ne vastaisivat eri alueiden tarpeisiin ja hyödyttäisivät näin paremmin alueen asukkaita. Tutkimusmateriaali koostuu Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden henkilöstön asiantuntijahaastattelusta sekä karttamateriaalin analysoinnista ja vertailusta.

Tapaustutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä tietyistä ilmiöistä, tarkoitus ei kuitenkaan ole luoda yleistettävää tietoa. Arvioinnissa tulee silti pohtia tuloksia myös laajemmassa mittakaavassa, esimerkiksi pystyisikö tuloksia soveltaa muualla tai voiko tapauksesta oppia jotain vastaavia tutkimusprosesseja ajatellen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

1.3 Toimeksiantajan esittely

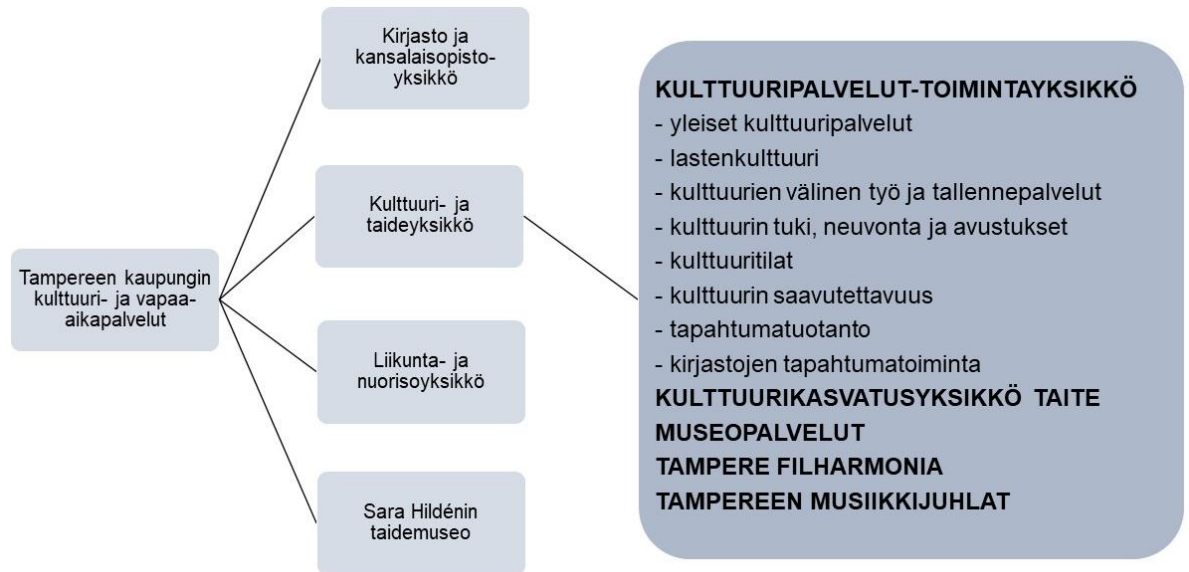
Tampereen kaupungin kulttuuri ja vapaa-aikapalvelut tuottavat palveluita laajalla alueella. Kahden järven, Pyhäjärven ja Näsijärven, välissä sijaitseva Tampere on

Suomen kolmanneksi suurin kaupunki. Kaupungin pinta-ala on 689,6 neliökilometriä, josta 164,6 neliökilometriä on vettä. Tampereella asuu vuoden 2018 tietojen perusteella 235 239 ihmistä. (Tampereen kaupunki: Tietoa Tampereesta, [viitattu 30.1.2020].)

Tampere jaetaan viiteen palvelualueeseen: läntinen palvelualue, keskustan palvelualue, eteläinen palvelualue, kaakkoinen palvelualue ja koillinen palvelualue (Tampereen kaupunki: Palvelualueiden alueprofiilit 2019).

Palvelualueilla sijaitsevat lähitorit ja hyvinvointikeskukset ovat kaikenikäisille suunnattuja palvelukeskuksia, joissa sijaitsee hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita ja neuvontaa, kuten neuvola, terveysasema, kirjasto ja nuorisotila. Palvelut vaihtelevat eri alueilla. Lähitorreja ja hyvinvointikeskuksia kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on sujuvammat palvelut, yhteisöllisyys ja tehokkaasti käytetyt tilat. Lähitorilla ja hyvinvointikeskuksissa on käytössä myös tiloja, joissa kaupunki, yhteisöt ja asukkaat voivat järjestää tapahtumia. (Tampereen kaupunki: Alueelliset palvelut, [viitattu 27.2.2020].)

Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen palveluryhmän muodostavat palveluyksiköt, joita ovat kirjasto- ja kansalaisopistoyksikkö, kulttuuri- ja taideyksikkö, liikunta- ja nuorisoyksikkö sekä Sara Hildénin taidemuseo. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen palveluryhmää johtaa kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja. (Tampereen kaupunki: Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, [viitattu 30.1.2020].) Kulttuuri- ja taideyksikön alaisuuteen kuuluvat Tampereen musiikkijuhlat, Tampere Filharmonia, kulttuurikasvatustoyksikkö TAITE, museopalvelut, kuten Tampereen Taidemuseo ja kulttuuripalvelut-toimintayksikkö, johon kuuluvat yleiset kulttuuripalvelut, lastenkulttuuri, kulttuurien välinen työ ja tallennepalvelut, kulttuurin tuki, neuvonta ja avustukset, kulttuuritilat, kulttuurin saavutettavuus, tapahtumatuotanto ja kirjastojen tapahtumatoiminta (Tampereen kaupunki: Kulttuuri- ja taideyksikkö, [viitattu 30.1.2020]). Kuviossa 1 on esitetty Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden organisaation rakenne.

Kuvio 1. Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden organisaatiokaavio.

Opinnäytetyössä keskitytään erityisesti kulttuuripalveluihin, kuten lastenkulttuuriin, ikäihmisten kulttuuritoimintaan, kaupunginosatoimintaan, kirjastojen toimintaan ja museopalveluihin. Lisäksi tutkitaan liikunta- ja nuorisoyksikön alaisuuteen kuuluvia nuorten palveluita ja liikuntapalveluita. Pääpaino tutkimuksessa ja sitä varten tehdyissä haastatteluissa on jalkautuvilla kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla. Opinnäytetyössä käsiteltäviä jalkautuvia palveluita ovat esimerkiksi erilaiset tapahtumat, lastenkulttuurikurssit ja liikunnan ohjaus.

2 VOIMAA KULTTUURISTA

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (L 1.3.2019/166) määrittää kunnan järjestämän kulttuuritoiminnan tavoitteet ja tehtävät sekä yhteistyön, asukkaiden osallistumisen, tiedon tuottamisen ja toiminnan arvioinnin periaatteet. Lisäksi laissa säädetään valtionrahoituksesta ja kehittämistehtävästä.

Laissa (L 1.3.2019/166) kunnan kulttuuritoiminta määritellään niin, että se on toimintaa, jolla edistetään kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä. Lain yhtenä tärkeänä tavoitteena on edistää asukkaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista sivistykseen, taiteeseen ja kulttuuriin sekä vahvistaa yksilön hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin asukaslähtöisesti. Lain mukaan kunnan tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja juuri tähän tarpeeseen jalkautuvat palvelut ja niiden kohdentaminen vastaavat.

2.1 Kulttuurin hyvinvointivaikutukset

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista on kirjoitettu paljon ja asiaa on tutkittu laajalti. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia (Taiku) – toimintaohjelma (2010-2014) käynnistyi vuonna 2010 valtakunnallisesti ja antoi sysäyksen laajalle kehittämistoiminnalle, joka ylittää myös hallintorajat. Niinpä taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten tutkimus -ja kehitystoiminta sekä taide- ja kulttuurilähtöisten hyvinvointipalveluiden tuottaminen on viimevuosien aikana lisääntynyt valtavasti. Kulttuurin hyvinvointivaikutusten lisääminen eri hallintoalojen yhteistyötä vahvistamalla on merkattu myös Sanna Marinin hallitusohjelmaan. (Taikusydän 2020.)

Honkala ja Laitinen (2017) ovat koonneet yhteen tutkittuja taiteen ja kulttuurin vaikutuksia. Lähteinään he ovat käyttäneet viime vuosien tutkimuksia ja selvityksiä Suomesta ja muualta maailmasta. He jaottelevat taiteen ja kulttuurin, jolla heidän koosteessaan viitataan lähinnä taiteeseen ja korkeakulttuuriin, vaikutukset kuuteen

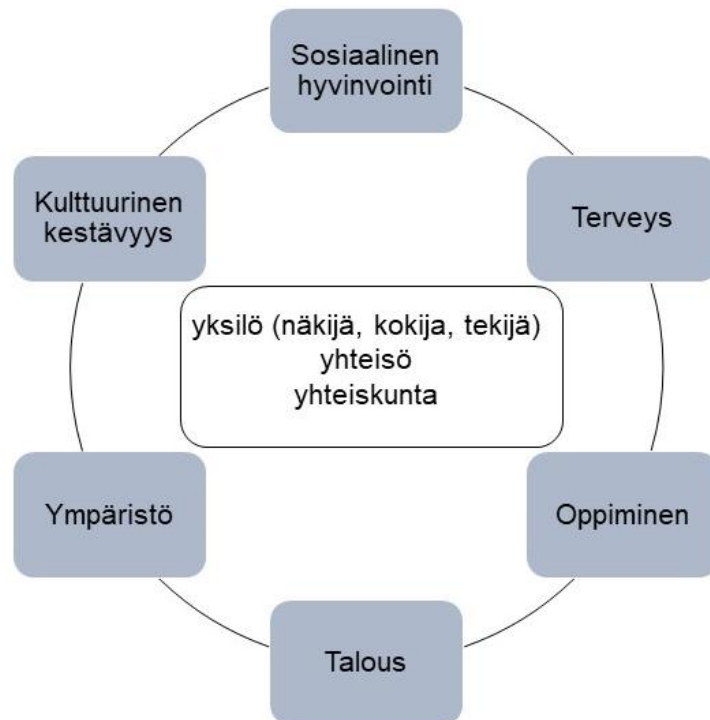
eri ryhmään, jotka ovat sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutukset, vaikutukset terveyteen, oppimisen vaikutukset, taloudelliset vaikutukset, vaikutukset ympäristöön ja kulttuurisen kestävyden vaikutukset (Kuvio 2).

Koosteessa sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksia tarkastellaan esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemisessä ja sosiaalisen osallistumisen lisäämisessä. Terveyteen liittyviä vaikutuksia on muun muassa mielenterveyteen ja mielen hyvinvointiin liittyvät sekä terveyden edistämiseen, koettuun terveyteen ja elämänlaatuun liittyvät vaikutukset. (Honkala & Laitinen 2017.)

Honkalan ja Laitisen (2017) mukaan taide ja kulttuuri edistävät älyllisten kykyjen kehittymistä, kehittävät itsetuntemusta, tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä luovat mahdollisuuksia onnistumisen ja oppimisen kokemuksiin läpi elämän. Lisäksi he listavat taloudellisina vaikutuksina muun muassa suorasti ja epäsuorasti syntyviä taloudellisia vaikutuksia sekä kulttuuriturismia. Taiteen ja kulttuurin mahdollisuudet ekologisen kestävyden tukemiseen vaikuttavat ympäristöön ja kulttuurisen kestävyden vaikutukset liittyvät kulttuurin rinnakkaisiin rooleihin kestävässä kehityksessä.

Honkala ja Laitinen (2017) muistuttavat, etteivät esitetyt kuusi vaikutusalueita ole toisiaan poissulkevia ja alueet ovat osin päällekkäisiä. Vaikutukset voi nähdä kohdistuvan yksilöön, yhteisöön tai yhteiskuntaan. Yksilö voi toimia taiteen ja kulttuurin näkijänä, kokijana tai tekijänä. Heidän mukaansa osa vaikutuksista voi olla välittömiä, kun taas osa vaikuttaa viiveellä.

Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että taiteen ja kulttuurin merkittävin vaikutus syntyy elämysten, kokemuksen ja merkityksenannon kautta henkilökohtaisella tasolla (Honkala & Laitinen 2017). Tämän lisäksi korostuu myös jaettujen kokemusten ja merkitysten tärkeys sekä vuorovaikutus, jonka taide ja kulttuuri mahdollistavat. Tämän vuoksi taiteen ja kulttuurin arkipäiväinen harrastus ja omaehtoinen toiminta on arvokasta, ammattimaisen toiminnan rinnalla.

Kuvio 2. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset (Honkala & Laitinen 2017).

Myös Suomen Mielenterveys ry:n sivuilla yhteenvetona todetaan, että kulttuurin lisäämisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta olennaisinta tuntuu olevan kulttuuriharrastuksiin liittyvä yhdessä toimiminen (Mieli: Kulttuuri lisää hyvinvointia, [viitattu 29.2.2020]). Konkreettisia asioita, joihin taiteen ja taiteellisen toiminnan on havaittu tutkimuksissa vaikuttavan, on muun muassa fyysisten ja psykologisten oireiden väheneminen ja hoitotulosten paraneminen, rauhoittavien lääkkeiden ja kipu- ja unilääkkeiden käytön tarpeen väheneminen, yksinäisyyden ja sosiaalisen eristäytymisen väheneminen sekä mielenterveyden tukeminen ja ahdistuneisuuden ja masentuneisuuden ehkäiseminen ja väheneminen (Taiku 2020).

Maailman terveysjärjestö WHO on tutkinut taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia ja julkaissut marraskuussa 2019 raportin, joka kattaa yli 3500 tutkimusta olleen myötä laajin tähän mennessä tehty kartoitus taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista (Taiku 2020). Tässä laajassa raportissa taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten tulokset jaetaan kahteen selkeään teemaan, joita on ehkäiseminen ja edistäminen sekä hallinta ja hoito. Kummankin teeman alle löytyy useita yhtenäisiä alateemoja, kuten ehkäisemisen ja edistämisen osalta kannustus terveelliseen elämään sekä hallinnan ja hoidon osalta mielenterveyden hoitokeinot. (Fancourt & Finn 2019, 7.) Raportista ilmenee, että taide saattaa tarjota ratkaisun myös terveydellisiin

ongelmiin, joihin ei ole muuta ratkaisua. Selvää on kuitenkin se, että osallistuminen taidetoimintaan voi ehkäistä sekä psyykkisiä että fyysisiä sairauksia. (Fancourt & Finn 2019, 52–53.)

Lilja-Viherlampi ja Rosenlöf (2019, 20) nostavat julkaisussaan kulttuurihyvinvointia käsitellessään esiin myös arjen kulttuurin, joka nivoutuu ihmisen kulloiseenkin elämäntilanteeseen. Arjen kulttuurissa korostuu inhimillinen yhteydenpito ja vuorovaikutus, toiminta ja vastavuoroisuus sekä merkityksellinen elämän sisältö ja hyvä arki (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 20). Heidän näkemyksensä mukaan kulttuurihyvinvoinnista puhuttaessa tulee ottaa huomioon arjen kulttuurin lisäksi taide- ja kulttuuriharrastukset, taiteen ja kulttuurin kokeminen yksin ja yhdessä, taide osana ympäristöä ja kulttuurihyvinvointipalvelut, kuten taidetyöpajat ja taideterapiat (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 22–29).

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointia tarkasteltaessa näkökulma voi siis olla myös laajempi, kuin vain taide- ja kulttuuripalvelut, joissa ihminen voi olla tekijänä tai koki-jana. Yhtä kaikki, kaikkia raportteja yhdistää se kiistaton totuus, että taiteella ja kulttuurilla on suuri vaikutus ihmisen hyvinvointiin. Tämän vuoksi onkin erityisen tärkeää huolehtia, että palvelut ovat tasa-arvoisesti kaikkien saatavilla.

2.2 Kulttuurin saavutettavuus

Näen tärkeänä sen, että kulttuuri ja taide on kaikkien saatavilla riippumatta iästä, sukupuolesta, kansalaisuudesta, tulotasosta tai elinpaikasta. Onhan tuo oikeus merkattu myös lakiin. Suomen perustuslaissa ja YK:n ihmisoikeusjulistuksessa vuodelta 1948 on turvattu kulttuuriset oikeudet, jonka mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, itsensä ja yhteisönsä kehittämiseen niiden avulla sekä vapaus ilmaista itseään (Taiku 2020).

Matalankynnyksen toiminta, joka tuodaan lähelle, mahdollistaa osallistumisen, osallisuuden ja tätä kautta paremman elämänlaadun jokaiselle kansalaiselle. Nykypäivänä puhutaan paljon henkisestä hyvinvoinnista ja aineettomasta pääomasta. Ko-

kemukset ja elämykset ovat suuressa arvossa ja niihin panostetaan enemmän materian sijaan. Taide ja kulttuuri tarjoavat kokemuksia ja henkistä pääomaa, joka auttaa selviytymään arjen haasteista.

Kun puhutaan kulttuurin jalkautuvista palveluista, puhutaan mielestäni juurikin kulttuurin saavutettavuudesta ja tasa-arvoisesta saatavuudesta. Valtakunnallinen Kulttuurin kaikille -palvelu toimii taiteen ja kulttuurin alalla tarjoten tietoa ja tukea kulttuuritoimijoille saavutettavuuteen ja moninaisuuteen liittyen (Tietoa meistä 2020). Palvelussa saavutettavuus on jaoteltu kahdeksaan eri osa-alueeseen (Kuvio 3), joita ovat: strategiat ja suunnitelmat, viestinnän saavutettavuus, sosiaalinen saavutettavuus, hinnoittelu, rakennetun ympäristön esteettömyys, saavutettavuus eri aistien avulla, ymmärtämisen tukeminen ja alueellinen saatavuus (Mitä on saavutettavuus? 2020).

Kaikki osa-alueet ovat tärkeitä tasa-arvoisen saavutettavuuden toteutumisessa, mutta opinnäytetyöhön liittyen tärkeimmät osa-alueet ovat strategiat ja suunnitelmat, viestinnän saavutettavuus, sosiaalinen saavutettavuus ja alueellinen saavutettavuus. Tietyillä asuinalueilla myös hinnoittelu on oleellisessa osassa saavutettavuutta tarkasteltaessa.

Saavutettavassa hinnoittelussa on kyse taloudellisesta mahdollisuudesta osallistua. Ilmainen tai edullinen sisäänpääsy saattaa houkutella myös uusia kävijöitä paikalle. Myös muun muassa toimintaesteisen henkilön avustajan tai tulkin maksuton sisäänpääsy tulisi ottaa huomioon hinnoittelun saavutettavuudessa. (Hinnoittelu 2020.)

Sosiaalinen saavutettavuus koostuu yhdenvertaisesta asiakaspalvelusta ja avoimesta asenteesta, keskiössä on muun muassa uusien yleisöjen ja kumppaneiden tavoittaminen tekemällä yhteistyötä eri tahojen ja asiakkaiden kanssa (Sosiaalinen saavutettavuus 2020). Viestinnän saavutettavuudessa on otettava huomioon esimerkiksi ulkoasun selkeä suunnittelu ja käytettävä kieli, jonka tulisi olla helppoa ja ymmärrettävää (Viestinnän saavutettavuus 2020).

Jalkautuvia kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluita suunniteltaessa on huomioitava myös mahdollinen tarve tuottaa palveluita eri kielillä. Tietyillä asuinalueilla on enemmän tarvetta vieraskielisille palveluille. Strategiat ja suunnitelmat luovat pohjan saavutettavuudelle. Saavutettavuus tulisi kirjata jokaiseen strategian vaiheeseen.

Alueellinen saavutettavuus käsittää ajatuksen kulttuuripalveluiden tasa-arvoisesta saatavuudesta alueellisesti. Valtakunnallisesti kulttuuritarjonta saattaa alueittain vaihdella suuresti. Alueilla, joissa esimerkiksi kirjasto tai museo sijaitsee kauempana, tulee huomioida myös se, pääseekö julkisilla kuljetusvälineillä paikanpäälle helposti ja onko välimatka kulttuuripalveluihin kohtuullinen. (Alueellinen saatavuus 2020.) Alueellinen saavutettavuus liittyy erityisesti siihen, miten taide- ja kulttuuripalvelut ovat saavutettavissa eri puolilla maata. Kuitenkin myös palveluiden alueellinen saatavuus eri asuinalueilla kaupungin sisällä vaatii huomiota varsinkin isommissa kaupungeissa.

Kuvio 3. Kulttuurin saavutettavuus (Mitä on saavutettavuus? 2020).

Kulttuurin saavutettavuutta parantamaan on monissa kaupungeissa järjestetty erilaisia tukitoimia. Yli kahdellakymmenellä paikkakunnalla Suomessa toteutettava kulttuuriluotsitoiminta tarjoaa tarvitseville seuraa ja tukea kulttuurikohteissa käymiseen. Kulttuuriluotsit ovat koulutettuja vapaaehtoisia, joita voi pyytää mukaan esimerkiksi museoon, teatteriin tai konserttiin. Toiminta on kunnan tai järjestön ylläpitämää vapaaehtoistoimintaa, jolla edistetään kulttuurin saavutettavuutta. (Kulttuuriluotsit 2018.) Myös Tampereella on käytössä kulttuuriluotsipalvelu. Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden alainen kulttuurikasvatusyksikkö TAITE toimii kulttuuriluotsien valtakunnallisen verkoston koordinoijana (Kulttuuriluotsit 2018).

2.3 Segregaatio

Segregaatio tarkoittaa asuinalueiden haitallista eriytymiskehitystä. Eriytymisellä tarkoitetaan eri asuinalueiden välille syntyviä eroja esimerkiksi hyvinvoinnissa, elämäntavoissa, tuloeroissa ja sosiaalisissa eroissa. Segregaatio kuuluu luonnollisena osana kaupunkikehitykseen, mutta sen seurauksena tietyille alueille voi haitallisesti keskittyä esimerkiksi köyhyyttä tai työttömyyttä. Asuinalueilla eriytyminen heikentää niiden tasapainoista kehitystä ja lisää yhteiskunnallista eriarvoistumista. Yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltaessa segregaatio kasvattaa sosiaalista etäisyyttä väestöryhmien välillä ja heikentää yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Ahvenainen 2018, 2.)

Eriytymisen tärkeimpiä taustatekijöitä Suomessa ovat tuloerojen kasvu sekä maahanmuutto ja suomalaisen yhteiskunnan monikulttuuristuminen. Suomessa maahanmuuttajien keskittyminen tietyille alueelle ei kuitenkaan ole turvallisuuteen liittyvä haaste vaan ennemminkin sosioekonominen riski. (Ahvenainen 2018, 2.)

2.3.1 Palvelualueiden alueprofiilit

Tampereen kaupungin palvelualueiden ominaisuuksia tarkastellaan palvelualueiden alueprofiilissa. Palvelualueita on yhteensä viisi; länsi, etelä, kaakkoinen, koillinen ja keskusta.

Läntinen palvelualue koostuu 21 tilastoalueesta eli kaupungin länsiosassa sijaitsevasta kaupunginosasta. Läntiseltä palvelualueelta löytyy suuria tiheään asuttuja alueita, kuten Lentävänniemi, harvaan asutettuja isoja alueita, kuten Myllypuro ja kehittyviä uusia alueita, kuten Niemenranta. Läntisellä ja koillisella palvelualueella asuu muihin palvelualueisiin verraten enemmän lapsiperheitä, kun taas vieraskielistä väestöä palvelualueella on vähemmän, kuin kaakkoisen ja keskustan palvelualueilla. Läntisellä ja koillisella palvelualueella on keskimääräistä enemmän pien-, rivi- ja ketjutaloasumista ja omistusasuminen on vuokra-asumista yleisempää. Koko kaupunkiin verraten läntisen palvelualueen aikuisväestö kokee elämänlaatunsa hieman keskiarvoa heikommaksi. (Tampereen kaupunki: Palvelualueiden alueprofiilit 2019.)

Tiheimmin asuttu ja väkirikkain keskustan palvelualue kattaa 35 kaupunginosaa. Alueella asuu paljon nuoria aikuisia. Muuttoliike on vilkasta opiskelijoiden takia. Keskustan palvelualue on väkiluvultaan kasvava alue. Vieraskielistä väestöä keskustan palvelualueella asuu toiseksi vähiten koillisen palvelualueen jälkeen. Yleisimpänä asumismuotona on kerrostaloasuminen. Yhden hengen asuntokuntia asuu keskustassa enemmän kuin Tampereella keskimäärin. Muihin palvelualueisiin verrattuna alueen asukkaat kokevat elämänlaatunsa paremmaksi useammin. (Tampereen kaupunki: Palvelualueiden alueprofiilit 2019.)

Etelän palvelualueella sijaitsee 20 kaupunginosaa, pääosin uusia ja vanhoja pientalopainotteisia alueita, kuten Koivistonkylä ja Muotiala sekä teollisuusalueita, kuten Lahdesjärvi. Alueen asukkaiden ikäjakauma on muihin palvelualueisiin verraten tasaisin. Vieraskielistä väestöä alueella asuu toiseksi eniten kaakkoisen palvelualueen jälkeen. Asumismuotona on sekä kerrostaloasuntoja että pien-, rivi- ja ketjutaloja muihin palvelualueisiin verraten tasaisesti. Vuokra-asunnossa asuvia on keskimäärin vähemmän ja yhden hengen asuntokuntia keskimäärin enemmän koko Tampereeseen verraten. Eteläisellä palvelualueella asuvat ihmiset kokevan elämänlaatunsa yhtä usein hyväksi, kuin keskimäärin koko kaupungissa (60%). (Tampereen kaupunki: Palvelualueiden alueprofiilit 2019.)

Kaakkoisen palvelualueen kahdeksan kaupunginosan keskuksena toimii pienen kaupungin kokoinen Hervannan kaupunginosa. Kaakkoisen palvelualueen väestökasvu on ollut voimakasta ja sen ennustetaan jatkuvan. Opiskelijoiden vuoksi molemmin suuntainen muuttoliike on vilkasta, mutta kasvu johtuu myös syntyvyydestä. Palvelualueella asuu keskimääräistä enemmän lapsia, peruskouluikäisiä ja nuoria aikuisia, mutta vähemmän yli 75-vuotiaita. Vieraskielisten osuus väestöstä on selkeästi suurin muihin palvelualueisiin verrattuna. Vuokra-asunnoissa asuvia on palvelualueella eniten muihin palvelualueisiin verrattuna ja yhden hengen talouksia on noin puolet alueen asuntokunnista. Muihin palvelualueisiin verrattuna työttömiä on kaakkoisella palvelualueella eniten. Alueen asukkaat kokevat elämänlaatunsa harvemmin hyväksi verrattaessa muihin alueisiin. (Tampereen kaupunki: Palvelualueiden alueprofiilit 2019.)

Koillisen palvelualueella on 27 tilastoaluetta eli kaupunginosaa. Alueen pohjoisosissa sijaitsevat kaupunginosat ovat väestöltään harvempaan asuttuja ja laajempia

alueita, kuin kaupungin keskustaa lähempänä sijaitsevat alueet. Kuten läntisellä palvelualueella, koillisella palvelualueella asuu muihin palvelualueisiin verraten enemmän lapsiperheitä ja vähemmän yli 75-vuotiaita. Vieraskielistä väestöä on vähiten muihin palvelualueisiin verraten. Koillisella palvelualueella on eniten pien-, rivi- ja ketjutaloja ja vastaavasti vähiten vuokra-asuntoja, yhden hengen talouksia ja kerrostaloja. Keskimääräiset vuositulot ovat kaikista palvelualueista suurimmat. Koillisen palvelualueen asukkaat tuntevat elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi useammin, kuin muilla alueilla. (Tampereen kaupunki: Palvelualueiden alueprofiilit 2019.)

Koko Tampereen väestö kasvaa tasaisesti. Kasvu perustuu sekä muuttovoittoon että luonnolliseen väestön lisäykseen. Palvelualueiden alueprofiileissa paneudutaan myös palvelualueiden asukkaiden hyvinvointiin. Tampereen eri alueilta on haastateltu yli 20-vuotiaita asukkaita alueelliseen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimukseen. Tutkimuksen toteuttaja on THL. Hyvinvointia tarkastellaan monesta eri näkökulmasta, mutta pääsääntöisesti tuloksista tulee ilmi, että koillisella ja keskustan palvelualueella on elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi tuntevia eniten. Kaakoisella palvelualueella elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi kokee vain hieman yli puolet asukkaista. Koko kaupungin asukkaista noin puolet kokevat itsensä suurimman osan aikaa onnelliseksi. Palvelualueiden väliset erot hyvinvointiin liittyen ovat tasaantuneet vuosien saatossa. (Tampereen kaupunki: Palvelualueiden alueprofiilit 2019.)

Tampereen kaupungin vapaa-aikapalveluiden toiminta-alue on koko kaupunki. Joillain alueilla toimintaa on vähemmän. Tähän vaikuttavat muun muassa tilojen sijainnit sekä asukkaiden oma aktiivisuus. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden suunnitelmallisella kohdentamisella saattaisi pystyä kohentamaan eri alueiden asukkaiden kokemusta hyvinvoinnista ja onnellisuudesta palveluita kohdentamalla. Palvelualueiden profiloinnin tuloksissa ja tilastoissa ei kuitenkaan varsinaisesti tutkita tai tulkita vapaa-aikatoimintojen vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin. Olisiko kulttuurin hyvinvointivaikutukset kuitenkin hyödyllistä ottaa tarkasteluun mukaan?

2.3.2 Segregaation ennaltaehkäisy Tampereella

Tampereen kaupunki on määritellyt strategiassaan yhdeksi osatavoitteeksi alueiden välisten hyvinvointierojen kaventamisen. Tämän vuoksi kaupunki on aloittanut seuraamaan hyvinvointieroja alueellisesti alueprofiilien ja hyvinvointi-indeksin avulla. Pääpaino on lapsissa ja nuorissa. Tampereen kaupunki on koonnut henkilöstölle suunnatun Segregaation ennaltaehkäisyn suunnittelupakin vahvistamaan henkilöstön osaamista. (Ahvenainen 2018, 4.)

Mitä haitallisen eriytymiskehityksen ehkäisemiseksi kaupungeissa siis voidaan tehdä. Kaupunkitasolla on vaikeaa vaikuttaa segregaation taustalla oleviin yhteiskunnallisiin tekijöihin, esimerkiksi valtakunnalliseen tulonjako-, työllisyys-, sosiaali- sekä maahanmuuttopolitiikkaan. Mutta esimerkiksi suunnittelun ja palveluntarjonnan kautta kaupungit huolehtivat kaupunkipolitiikan käytännön toteuttamisesta. Lisäksi kaupunkitasolla voidaan vaikuttaa asuinalueiden ja koko kaupungin kehittymiseen. Vahvoja työkaluja haitallisen eriytymisen torjunnassa ovat esimerkiksi sosiaalisen sekoittamisen periaatteita noudattava asuntopolitiikka ja erilaiset aluekehittämisen hankkeet. Niiden avulla pystytään vaikuttamaan asuinalueiden asuntokantaan ja rakenteisiin. Lisäksi kaupunki voi lievittää eriytymistä tarjoamallaan sosiaali-, työllisyys- ja koulutuspalveluilla. Tärkeänä osana kaupunkipolitiikkaa on myös vaikuttamismahdollisuuksien ja osallisuuden tukeminen. (Ahvenainen 2018, 12.)

Kun mietitään haitallisen eriytymisen ehkäisemisen keinoja, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden asukkaille tuottama toiminta ja tarjotut mahdollisuudet nousevat esiin. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden palveluverkko on kattava. Liikuntapaikat, kirjastot ja kokoontumistilat ovat alueellisesti saavutettavia. Näiden lisäksi muun muassa tuotantotukijärjestelmä lisää toimintaa alueilla. Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut myöntävät asukkaille tukea tapahtumien järjestämiseen omalla alueellaan. Tuotantotuki mahdollistaa ja helpottaa tapahtuman järjestämistä. Näillä tapahtumilla on monia suotuisia vaikutuksia alueen asukkaisiin ja yhteisöön. Parhaassa tapauksessa tällainen tapahtuma lisää alueen viihtyvyyttä, alueen asukkaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta, asukkaiden omaa aktiivisuutta ja osallisuutta. Tuotantotukia voi hakea kuka tahansa, joten se ei aseta alueita tai alueiden asukkaita eriarvoiseen asemaan.

Segregaatiosta puhuttaessa on muistettava, että ennaltaehkäisyssä ei ole kyse pelkästään asuinalueiden kunnosta tai tuloeroista. Tärkeimpänä asiana tulisi olla kaupungin sosiaalisessa, poliittisessa ja kulttuurisessa toiminnassa olevien eriarvoisuutta tuottavien rakenteiden tunnistaminen ja purkaminen. Tavoitteena on sosiaalinen kestävyys. (Ahvenainen 2018, 13.) Sosiaalisesti kestävä kaupunkikehityksen edistämiseksi otetaan huomioon esimerkiksi asukkaiden yhdenvertaisuus, osallisuus, monimuotoisuus, kestävyys, kohtuuhintaisuus, oikeudenmukaisuus, terveys ja turvallisuus (New Urban Agenda 2016, 5).

Yhtenä hyvänä esimerkkinä asuinalueen uudenaikaisesta kehittämisestä on Tampereen kaupungin Hiedanrannan kehitysohjelma. Hiedanrannan kaupunginosaa kehitetään yhteistyössä asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Kaupunginosassa panostetaan uusiin ideoihin, kokeiluihin ja kaupunkikulttuuriin. (Tampereen kaupunki: Hiedanranta, [viitattu 1.3.2020].) Asukkailla ja alueen toimijoilla on suuri rooli alueen kehittämisessä. Tämä luo varmasti yhteishenkeä sekä osallistaa ja aktivoi alueen asukkaita, mikä puolestaan taas parantaa alueen viihtyvyyttä ja vetovoimaisuutta.

Asuinalueiden toimivuus, palvelut ja viihtyvyys ovat tärkeitä vetovoimatekijöitä alueen muuttoliikettä ja tasapainoista asukaskantaa tarkasteltaessa. Asuinalueiden kehittämishankkeissa pyritään usein parantamaan näitä vetovoimatekijöitä sekä alueen toimivuutta, kuten alueen kouluja tai muita julkisia tiloja. Nykyään alueellisen kehittämisen hankkeita pyritään toteuttamaan keskittymällä ongelmien sijaan eri asuinalueiden omien voimavarojen esiintuomiseen ja alueellisten erojen tasapainottamiseen. Positiivinen lähestymistapa kehittämishankkeissa tukee alueen asukkaiden hyvinvointia ja luottamusta sekä vähentää eriytymiskiirteen riskiä. Asukaslähtöisyys on tärkeässä osassa uudenlaisissa kehittämishankkeissa. Sen lisäksi pyritään kokonaisvaltaisempaan ja pysyvämpään toimintaan projektiluontoisuuden sijaan. Tavoitteena on, että rakennusten ja tilojen sijaan, hankkeet kohdistuvat enemmän ihmisiin ja alueen sosiaaliseen rakenteeseen. Tällä lähestymistavalla on parhaimmillaan vaikutuksia alueen asukkaiden yhteishenkeen ja sitä kautta alueen vetovoimaan. (Ahvenainen 2018, 23; vrt. Urjakangas & Voutilainen 2018, 47–48.) Tällaisesta toimintamallista Tampereen Hiedanrannan kaupunginosa on hyvä esimerkki.

Aluekehittämishankkeita on kritisoitu muun muassa kalliina ja tehottomana poliittisena keinona. Alueella asuvia sosioekonomisia ryhmiä tavoitetaan usein vain välillisesti. Hankkeisiin liittyvät rajoitukset tulisi siis tiedostaa jo suunnitteluvaiheessa. Aluekehittämishankkeet toimivat yksittäisten asuinalueiden toimivuuden, palvelujen ja viihtyisyyden parantamisen keinona, mutta eivät riitä ratkaisemaan yksistään eriytymisen haasteita. (Ahvenainen 2018, 23–24.)

Positiivisella diskriminaatiolla eli myönteisellä erityiskohtelulla tarkoitetaan haastavimmille asuinalueille kohdennettavia ylimääräisiä resursseja. Kohteena voivat olla esimerkiksi koulut tai alueen muut julkiset palvelut, joita halutaan tehostaa. Myönteinen erityiskohtelu voi kohdentua mihin tahansa kaupungin alueyksikköön asuinalueista yksittäisiin laitoksiin ja toimijoihin. Parhaimmillaan myönteisellä erityiskohtelulla voidaan tukea riskiryhmässä olevia asukkaita ja tasoittaa asuinalueiden välistä eriarvoisuutta. (Ahvenainen 2018, 30.) Jalkautuvat palvelut vastaavat myönteisen erityiskohtelun tarpeeseen. Jalkautuvia palveluita on helppo kohdentaa uudelleen eri alueille tarpeen mukaan. Opinnäytetyössäni selvitän, onko Tampereella alueita, jotka kaipaavat erityistä huomiota ja lisäresursseja kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden osalta.

2.3.3 Osallisuus segregaaation ennaltaehkäisemisen keinona

Osallisuus tarkoittaa ihmisten välistä yhteistoimintaa ja siitä muodostuvaa henkilökohtaista hyvinvoinnin tilaa, joka syntyy ihmisen osallistuessa yhteisönsä toimintaan (Ahvenainen 2018, 36). Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut luovat asukkaille mahdollisuuksia ja pyrkivät kannustamaan heitä ottamaan osaa oman asuinalueensa viihtyvyyden lisäämiseen toiminnan kautta. Osallisuutta pyritään kasvattamaan muun muassa myöntämällä tuotantotukia toiminnan järjestämiseen.

Osallisuus käsitteenä perustuu ajatukseen ihmisen sosiaalisesta luonteesta. Ihminen kokee elämänsä merkitykselliseksi vain ollessaan osana ryhmän tai yhteisön muodostamassa sosiaalisessa verkostossa. Osallisuuden kautta ihminen pystyy vaikuttamaan paremmin oman elämänsä lisäksi ympäristönsä asioihin. Osallisuuden tunnetta heikentävä yhteiskunnallinen eriarvoisuus heikentää myös kykyä osallistua yhteisöjen toimintaan. Tällöin vaikutusmahdollisuudet omaan elämään tai

oman ympäristön asioihin saatetaan kokea heikoksi. Muun muassa osallisuuden puute on yksi syrjäytymisen riskitekijöistä, jonka todennäköisyys kasvaa asuinalueilla, jotka ovat eriytyneet muusta kaupunkirakenteesta. (Ahvenainen 2018, 36.)

Osallisuuden edistäminen on Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteissa nostettu yhdeksi keskeiseksi keinoksi ehkäistä syrjäytymistä ja torjua köyhyyttä. Se on myös keino vähentää eriarvoisuutta. Osallisuus edistää terveyttä ja on terveyden ja tasa-arvon edellytys. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Osallisuus 2019.)

Osallisuuden parantamiseen on kehitetty toimintamalleja, joista suurin osa tähtää yksilön ja yhteisön toimintavalmiuden parantamiseen (Ahvenainen 2018, 36–37; vrt. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Osallisuus 2019). Yleensä näissä toimintamalleissa pyritään verkottamaan paikallisia keskenään elämäntilanteen, asuinalueen tai jonkin muun yhteisen tekijän perusteella. Samalla toimintamalleissa pyritään edistämään eri elämäntilanteissa olevien ihmisten sitoutumista tai kotoutumista omaan asuinalueeseensa. Tällä tähdätään elämänlaadun parantamiseen sekä esimerkiksi turvattomuuden kokemuksen ehkäisyyn. Kaupungin asukaslähtöisyys kasvaa sen myötä, mitä enemmän alueen asukkaille annetaan vastuuta ja vaikutusmahdollisuuksia omaa asuinalueitaan koskeviin asioihin. Tuloksena tästä on yhteisöllisempi ja luottamuksellisempi asuinalue. (Ahvenainen 2018, 36–37; vrt. Väärälä 2014, 64–65.)

Terveys- ja hyvinvointilaitoksen (2019) kirjoituksessa osallisuuden parantamisen keinot jaotellaan kolmeen pääkohtaan: osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen, oikeanlaisen ja riittävän tuen tarjoaminen esimerkiksi arjen toiminnoissa, ja työelämään pääsyn ja työssä pysymisen tukeminen. Kirjoituksessa nostetaan esiin myös vapaa-ajantoiminnan tasa-arvoinen saatavuus osana osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tukemista. Osallisuuden kokemisen kannalta on siis tärkeää, että yksilö kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman alueensa ja elämänsä sisältöön. Tampereella osallisuuteen kiinnitetään huomiota. Tampereen kaupungin visiossa 2030, ”Tampere – Sinulle paras”, on määritelty neljä painopistettä, joista ensimmäinen kohta on ”yhdessä tekevä ja inhimillinen”. Kohta kattaa osallisuuden ja aktiivisuuden, yhdenvertaisuuden ja varhaisen tuen sekä yksilölliset ja vaikuttavat palvelut. (VISIO 2030: Tampere – Sinulle paras, [viitattu 12.5.2020].)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus koostuu kahdesta eri osa-alueesta; asiantuntijahaastatteluista ja demografia- ja tapahtumatilastokarttamateriaalien analysoinnista ja vertailusta. Henkilöstölle suunniteltu työpaja jouduttiin jättämään pois koronavirustilanteen vuoksi. Toimenpiteet suoritettiin toukokuun 2019 ja huhtikuun 2020 välisenä aikana. Tapahtumatilastoissa tarkasteltiin vuoden 2018 ja 2019 toimintoja.

Haastateltavat henkilöt päätettiin opinnäytetyön toimeksiantajan toimesta. Haastattelut suoritettiin touko-kesäkuussa 2019. Karttamateriaalien analysointi ja vertailu oli tarkoitus tapahtua Tampereen kaupungin verkossa maaliskuussa 2020 ja työpaja järjestää Tampereella huhtikuussa 2020, mutta koronavirustilanne (COVID-19) muutti suunnitelmia. Karttojen tulkinta tehtiin lopulta huhtikuussa 2020. Henkilöstön työpajassa oli tarkoitus keskustella kehitystarpeista ja koostaa yhdessä kehittämissuunnitelmaa. Vaikka työpaja peruuntui, haastatteluista ja karttojen analysoinnista ja vertailusta saatiin riittävästi materiaalia, jonka pohjalta pystyttiin tekemään kehittämissuunnitelmia.

3.1 Asiantuntijahaastattelut

Haastatteluilla haluttiin selvittää eri toimialueiden tilannetta erityisesti jalkautuvien kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden osalta (ks. haastattelukysymykset Liitteessä 1). Oleellinen osa jalkautuvien kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kartoitusta oli asiantuntijahaastattelut. Haastattelut suoritettiin touko- ja kesäkuussa 2019 Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden eri yksiköissä. Haastattelut toteutettiin pääosin kasvotusten, kaksi haastattelua toteutettiin sähköpostitse ja yksi puhelimitse. Yksi haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, jossa oli mukana neljä henkilöä. Muut haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina.

Haastatteluissa saatiin vastaukset yhteensä yhdeltätoista kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden henkilöstön jäseneltä. Asiantuntijavastaukset saatiin kirjastojen tapahtumatoiminnan tapahtumakoordinaattorilta, kulttuuripalveluiden kaupunginosa-toiminnan koordinaattorilta, lastenkulttuurin koordinaattorilta, Tampereen taidemuseon museoamanuenssilta, nuorisopalvelujohtajalta, liikunta- ja nuorisoyksikön

viestintäsuunnittelijalta, ikäihmisten kulttuuritoiminnan koordinaattorilta, kulttuurikasvatyüksikkö TAITE:n ikäihmisten Konkarit – ikäihmisten museopalveluja - toiminnasta vastaavalta museolehtorilta, nuoriso- ja ohjauspalveluiden johtavalta liikuntaohjaajalta, kirjastoautojen ja kotipalvelun palvelupäälliköltä sekä Hiedanranan kulttuuri- ja tapahtumatoiminnan koordinaattorilta. Haastattelut on purettu siten, että näkemyksiä yhdistetään. Haastatteluiden tuloksia kuvaava teksti on lähetetty haastateltaville. Yksittäisten asiantuntijahaastatteluiden litteroitu aineisto poistetaan opinnäytetyön julkaisun jälkeen.

Haastatteluissa kysyttiin millaista alueellista toimintaa haastateltava omassa työssään järjestää, kuinka paljon toimintaa on ja onko se säännöllisesti toistuvaa vai satunnaista. Haastatteluissa keskityttiin tarkastelemaan millä perusteella tietyt toiminnot viedään tietyille alueille ja onko alueilla vastaajan mielestä erityispiirteitä, joita mahdollisesti otetaan huomioon palveluiden suunnittelussa. Haastatteluissa selvitettiin myös, onko jalkautuvien palveluiden tuottamisessa havaittavissa ongelmia tai olisiko palvelua, jolle olisi selkeä tarve, mutta ei resursseja sen toteuttamiseen. Tässä luvussa esitellään asiantuntijahaastatteluiden tuloksia.

3.1.1 Toiminta-alueet

Haastateltavien vastauksissa on havaittavissa yhdenmukaisuuksia. Toiminta-alueena jalkautuvien palveluiden tuottamiselle on lähes poikkeuksetta koko Tampere. Aluetaidemuseon ja lastenkulttuurin toiminta kattaa myös Tampereen ulkopuolisia alueita, esimerkiksi aluetaidemuseo toimii Pirkanmaalla 22 kunnan alueella. Tässä työssä keskitytään kuitenkin vain Tampereen sisäiseen toimintaan. Monen toiminnon toteutuspaikka on kuitenkin ennalta määritelty ja eri alueilla sijaitseviin tiloihin sidottua.

Kirjastoautojen toiminta-alue määräytyy Tampereen kirjastopalveluverkon pohjalta, mutta kirjaston kotipalvelut, jotka tuottavat toiminnot suoraan koteihin ja hoivayhteisöihin, toimivat koko Tampereen alueella. Muut kirjaston alueelliset palvelut toteutetaan alue- ja lähikirjastoissa ympäri kaupunkia. Niihin tuotetaan vuosittain tapah-

tumia, satutunteja ja muita toistuvia toimintoja. Tapahtumilla on suuri merkitys etenkin alueilla, jotka ovat kauempana keskustasta. Näissä tapahtumissa on yleensä paljon yleisöä paikalla.

Nuorisopalveluiden toiminta sijoittuu nuorisotiloihin, joita on yhteensä kymmenen ympäri kaupunkia. Haastatteluissa ilmeni, että vielä on alueita, joista nuorisotilat ja kaupungin nuorisotyö puuttuvat kokonaan. Yhtenä ratkaisuna tähän olisi liikkuva nuorisotila, esimerkiksi bussi, mutta liikkuvan nuorisotyön käynnistämiseen ei ole taloudellista resurssia.

Lastenkulttuurin toiminta-alueeseen vaikuttaa Tampereen jakautuminen palvelualueisiin. Yksikkö tekee alueellista yhteistyötä palvelualueiden hyvinvointikeskuksissa sijaitsevien neuvoloiden kanssa.

Kulttuurikasvatusyksikkö TAITE:n Konkarit – ikäihmisten museopalveluja – palvelun alainen toiminta on puhtaasti tilaan sitoutumatonta toimintaa, joka voidaan viedä mille alueelle tahansa. Alkuperäisen suunnitelman mukaan toiminnon ei ollut tarkoitus kiertää keskustassa, mutta myöhemmin huomattiin, että myös siellä on tarvetta. Osana Konkarit-toimintaa toteutettava Peräkonttimuseo kiertää eri alueilla. Peräkonttimuseon avulla on myös helppo kartoittaa, missä Konkarit-toiminnalle olisi tarvetta. Palvelua pyritään kuitenkin tuottamaan tarpeen mukaan ja tasapuolisesti eri alueille.

3.1.2 Palvelusisällöt

Haastatteluissa tuli ilmi, että eri alueilla tapahtuvaa toimintaa tuotetaan jokaisessa yksikössä paljon. Usein toiminnot ovat kuitenkin tilaan sidottuja. Puhtaasti jalkautuvia, tilaan sitoutumattomia palveluita on loppujen lopuksi melko vähän. Kaupungin-osatoiminnassa tapahtumien toteutuminen, kuten kaupunginosien nimikkopäivät ja ulkotapahtumat, eivät ole tiloista kiinni.

Kirjaston kotipalvelut tarjoavat palveluita suoraan kotiin tai hoivayhteisöihin henkilöille, jotka eivät esimerkiksi terveydentilan vuoksi pysty enää käyttämään kirjaston palveluita paikan päällä. Hoivayhteisöt tarkoittavat esimerkiksi vanhainkoteja, asuminen- ja kuntoutusyksiköitä sekä päivä- ja palvelukeskuksia. Henkilöasiakkaiden

luokse ei jalkauduta, vaan palvelu tarjotaan etänä. Hoivayhteisöihin tehdään vierailuja ja järjestetään erilaista toimintaa, kuten aineistoesittelyitä ja ohjelmatoimintaa. Lisäksi kaksi kirjastoautoa kulkee kahdessa vuorossa tarjoten kirjastopalveluita kouluille, päiväkodeille ja asuinalueille ympäri kaupunkia. Alue- ja lähikirjastojen tapahtumatoimintaan kuuluvat erilaiset toiminnot lapsille ja aikuisille. Lapsille toteutetaan muun muassa erilaisia esityksiä, satutunteja ja leffaesityksiä. Aikuisille tarjolla on kirjailijavierailuita ja musiikkiesityksiä.

Nuorisopalveluilta jalkaudutaan keskustaan ja kauppakeskuksiin tapaamaan nuoria. Yhteistyötä tehdään tiiviisti muun muassa nuorisoalan järjestöjen, yhdistysten, koulujen ja vanhempainyhdistysten kanssa. Eri alueilla työ keskittyy nuorisotiloihin, joissa työ perustuu arjen pyörittämiseen ja kouluyhteistyöhön, ei niinkään jalkautuvaan työhön. Nuorisopalveluilla työskentelee yksi kulttuurisen nuorisotyön ohjaaja, joka tuottaa muun muassa nuorille suunnattuja työpajoja ja tapahtumia. Uudistuksen myötä nuoriso- ja liikuntayksikön alaisuuteen liittyy myös ohjauspalvelut, jonka yhtenä työmuotona on liikuntaneuvonta.

Liikuntaneuvonta toimii hyvinvointikeskusten neuvontapisteillä. Lisäksi nuoriso- ja liikuntayksikkö järjestää Nuortentreenit-toimintaa, joka on viikoittain toteutuvaa maksutonta matalankynnyksen toimintaa nuorille ympäri kaupunkia. Lisäksi käynnissä on Perheliikuntahanke, joka tarjoaa koko perheelle suunnattuja ulkoilutapahtumia. Lasten parlamentin ja nuorisovaltuuston myötä eri asuinalueilla toteutetaan aluefoorumia nuorten äänen kuulemiseksi. Liikuntapalvelut tarjoavat ohjattuja liikuntaryhmiä ja uimakoulutoimintaa kaikenikäisille eri puolella kaupunkia, missä on vaadittavat tilat toimintaan. Ohjattuja ryhmiä on noin 300 joka viikko.

Kulttuurikasvatusyksikkö TAITE järjestää Konkarit – ikäihmisten museopalveluja – toimintaa, joka perustuu siihen, että palvelut viedään sinne missä on tarve. Toiminta kattaa muuan muassa museotuokiot kaupungin päiväkeskuksissa, museopakettien lainauspalvelut, värikylvyt ikäihmisille ja Peräkonttimuseon, joka kiertää kesäisin ympäri kaupunkia eri kohteissa. Konkarit-toiminta koetaan vahvasti jalkautuvaksi palveluksi. Lisäksi TAITE:n liikkuvia palveluita on myös Luotsitoiminta, jossa asiakas voi pyytää koulutetun vapaaehtoisen kanssaan kulttuurin tai liikunnan pariin.

Aluetaidemuseon ydintehtävä jalkautuvien palveluiden osalta on lainattavat kiertonäyttelyt, joita lainataan myös Tampereen ulkopuolelle. Lainaustahoja ovat pääsääntöisesti kirjastot, palvelutalot ja päiväkodit, lähinnä siis tilat, joista on hankala tai mahdotonta lähteä museoihin paikan päälle. Lisäksi aluetaidemuseo tarjoaa neuvonta- ja asiantuntijapalveluita, joissa esimerkiksi museoamanuenssi ja konservaat-tori käyvät paikan päällä katsomassa, mitä tietylle teokselle tulisi tehdä.

Ikäihmisten kulttuuripalveluiden asiakkaat on jaoteltu toimintakyvyn mukaan: oma-toimisesti palvelun piiriin tulevat, tukea tarvitsevat ja täysin autettavat. Toiminta kes-kittyy pääsääntöisesti kaupungin eri osissa sijaitseviin hyvinvointi- ja palvelukeskuk-siin sekä lähitoreille. Eniten tiloja toteuttaa on kuitenkin keskusta-alueella. Toiminta on kuntouttavaa ja luovaa kulttuuritoimintaa, kuten kulttuurituokioita, konsertteja ja osallistavaa toimintaa. Haastatteluissa tuli useaan otteeseen esille asukkaiden osal-lisuuden kehittäminen. Erityisesti ikäihmisten kulttuuritoiminta tähtää ennaltaehkäi-sevään ja hyvinvointia lisäävään kulttuuritoimintaan.

Kaupunginosatapahtumien järjestämisessä keskiössä on tapahtumat, joiden ideat tulevat asukkailta. Kaupunginosatoiminnan koordinaattori on apuna tuottamassa ta-pahtumaa. Tällaisia tapahtumia on vuosittain noin 80-90.

Lastenkulttuurin osalta jalkautuvina palveluina järjestetään kulttuurikursseja eri asuinalueilla, noin 50 kurssia joka vuosi. Lapsille suunnattuja Loruttele, Liikuttele, Lauleskele -pajoja järjestetään noin 60-70 vuodessa yhteistyössä alueiden neuvo-loiden kanssa. Tapahtumatoimintana järjestetään joka kesä kahdesta kolmeen las-tentapahtumaan, joiden toteutuspaikat vaihtelevat vuosittain.

Yksi suurimmista yksittäisistä alueellisista panostuksista kulttuurin toiminta-alueella on uusi Hiedanrannan alue, jota kehitetään yhdessä asukkaiden ja alueen toimijoi-den kanssa. Tavoitteena on saada alueesta kulttuuriin painottava alue, joka tulevai-suudessa tuottaa enemmän kuin kuluttaa. Alueella sijaitsee useita taiteeseen ja kult-tuuriin liittyviä yrityksiä ja toimintoja.

Kulttuuripalvelut järjestävät lisäksi noin 180 puistokonserttia joka kesä ympäri kau-punkia. Konserttipaikat määräytyvät sen mukaan, missä on mahdollisia tiloja ja yh-teistyökumppaneita järjestämiseen.

Pääsääntöisesti kaikki yllä mainitut toiminnot ovat säännöllistä toimintaa, jotka toistuvat viikoittain, lukukausittain tai vuosittain. Joitain satunnaisia tapahtumia ja kokeiluita toteutetaan myös kysynnän ja tarpeen mukaan.

Haastatteluissa käsiteltiin myös Tampereen kaupungin tuotantotukijärjestelmää. Tuotantotukia myönnetään Tampereella järjestettäviin kaikille avoimiin tapahtumiin ja projekteihin. Tapahtuman järjestäjä voi hakea tukea Tampereen kaupungin kulttuuripalveluilla. Tuotantotuet kannustavat asukkaita aktivoitumaan ja järjestämään itse toimintaa alueellaan. Tuotantotuella on jatkuva hakuaika. Vuodessa tuotantotukea jaetaan yhteensä 58 000 euroa, sadasta tuhanteen euroa per tapahtuma. Tukea voivat hakea yhdistykset, yhteisöt, työryhmät ja itsenäiset tuottajat ja taiteilijat. (Tampereen kaupunki: Tuotantotuet, [viitattu 27.2.2020].)

Lisäksi alueellisilla hyvinvointikeskuksilla on kaupungin budjettiin kuuluvaa aluerahaa. Prosessissa kuka tahansa voi hakuaikana verkon kautta ehdottaa tapahtumaa, palvelua tai toimintoa omalle alueelleen. Ehdotuksista alueraati tai asukkaat äänestävät, mitkä tapahtumat saavat rahoituksen. Aluerahan tarkoitus on osallistaa ja innostaa alueen asukkaita ja yhdistyksiä tuottamaan itse toimintoja alueelleen. Alueraha ei ole kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden alaista toimintaa, mutta sillä on suuri merkitys alueiden viihtyvyyden lisäämisessä ja alueiden aktivoinnissa.

3.1.3 Palveluiden tarjoamisen periaatteet

Haastatteluissa selvitettiin millä perusteella tietyt toiminnot viedään tietyille alueille. Vastauksista nousi esiin pääasiassa kolme periaatetta, joilla toiminnot jaetaan alueille: kysyntä, tilat ja budjetti. Toisinaan palvelut jakautuvat tietyille alueille asiakailta tulevan kysynnän perusteella, signaaleja kuulostelemalla tai viesteinä muilta tahoilta, esimerkiksi palvelulaitoksista. Asiakkaiden tarpeisiin ja toiveisiin pyritään vastaamaan. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toimijat tekevät tiivistä yhteistyötä eri tahojen kanssa etenkin hyvinvointikeskuksissa eri puolilla kaupunkia. Yhteistyötahoina toimivat muun muassa sosiaalialan eri tahot.

Tilat, niiden saatavuus ja saavutettavuus määrittävät hyvin pitkälti toimintojen jakaantumisen etenkin nuoriso- ja liikuntapalveluilla. Kirjastoissa kävijämäärät vaikuttavat toimintojen jakaantumiseen. Isompiin aluekirjastoihin toimintaa suunnataan enemmän kuin pienempiin lähikirjastoihin. Ikäihmisten kulttuuritoiminnoissa panostetaan tasapuolisuuteen, saavutettavuuteen ja asiakaslähtöisyyteen. Alueelliseen tasa-arvoon tähdätään mahdollisuuksien mukaan ja tietyissä raameissa, jotka tilat, budjetti ja resurssit asettavat.

Haastateltavilta kysyttiin myös, onko heidän työssään tullut ilmi eri alueiden erityispiirteitä. Lähes poikkeuksetta haastateltavat osasivat nimetä tiettyjä erityispiirteitä eri alueille. Erityispiirteitä on osittain huomioitu palveluiden kohdentamisessa, mutta ei kuitenkaan systemaattisesti.

Tietyillä alueilla korostuu esimerkiksi monikulttuurisuus tai eläkeläisten suuri määrä. Jollain alueilla on paljon vuokra-asuntoja ja työttömyyttä, kun taas toisaalla paljon omakotiasutusta ja hyvätuloisia asukkaita. Yleisesti ottaen keskustassa on paremmat mahdollisuudet tilojen puolesta, esimerkiksi aluetaidemuseon toimintaan, koska suurin osa taidemuseoista ja gallerioista sijaitsevat keskustassa.

Kirjaston kotipalveluissa ja erityisesti kirjastoauton käyttäjissä alueiden ikärakenne näkyy toiminnassa. Uusilla asuinalueilla on paljon lapsiperheitä, kun taas joillain alueilla korostuu iäkkäämpien asiakkaiden kohderyhmä. Alue- ja lähikirjastojen palvelutarjonnassa huomioidaan alueelliset erot. Koilliskeskuksessa kirjasto on samoissa tiloissa nuorisopalveluiden ja neuvolan kanssa. Kirjaston toiminnot tehdään tiiviissä yhteistyössä nuorisopalveluiden ja neuvolan kanssa, joka vaikuttaa tietenkin toimintojen sisältöön. Kaupunginosatoimintaan liittyen todettiin, että tiettyjen alueiden asukkaat ovat aktiivisempia toteuttamaan tapahtumia tuotantotukien avulla.

Nuorisopalveluilla asuinalueiden väliset erot tulevat näkyviin nuorisotiloilla ja kouluissa. Nuorisopalveluilla tähän on pyritty kiinnittämään huomiota osallistavalla budjetoinnilla, jolla pyritään vaikuttamaan siihen, että erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja muita toimintoja pystyttäisiin selkeämmin kohdentamaan asukkaiden toiveiden mukaan eri asuinalueille.

3.1.4 Haasteet jalkautuvien palveluiden tuottamisessa

Haastatteluissa kartoitettiin mahdollisia haasteita jalkautuvien palveluiden tuottamisessa. Yleisenä ongelmana koetaan resurssipula sekä henkilöstössä että tiloissa. Myös budjetti rajoittaa toimintaa. Haasteena koetaan myös se, että asukkailta ei ole resursseja kerätä palautetta aktiivisesti.

Nuorisopalveluiden osalta tämän hetkisillä resursseilla on tärkeintä priorisoida ja panostaa säännölliseen toimintaan. Nuorisopalveluilla yhteistyö eri tahojen kanssa on tärkeässä roolissa. Ikäihmisten kulttuuritoiminnan osalta koetaan, että kehittämistyöhön ja osallistamiseen ei jää riittävästi aikaa.

Lastenkulttuurin jalkautuvien palveluiden haasteet liittyvät myös resursseihin. Koordinaattori ei ehdi olemaan läsnä kaikissa toiminnoissa, jolloin raportointi jää muiden vastuulle. Asiakaspalautte ja tiedot kehittämistarpeista ovat vaikea kerätä. Myös viestinnän kanssa on haasteita tuotettaessa toimintoja kouluihin tai nuorisotiloihin. Kouluilla ja nuorisotiloilla on eri tapoja toimia ja toiminnasta vastaavat henkilöt vaihtelevat. Vastaava henkilö on välillä työlästä löytää.

Haastatteluissa ilmeni, että kirjastojen tapahtumatoiminnassa haasteena nähdään tiedon hajanaisuus. Eri tahot tuottavat paljon eri palveluita ja toimintoja alueilla, mutta tietoa toiminnoista ei ole koottu yhteen. Esimerkiksi hyvinvointikeskuksien työryhmissä on mukana myös kirjaston henkilökuntaa, jotka koordinoivat, ettei keskuksen sisällä tule päällekkäisiä tapahtumia. Kokonaiskuva alueelta kuitenkin puuttuu. Tieto pitäisi saada myös asukkaiden saataville tehokkaammin eli sekä sisäinen että ulkoinen viestintä tarvitsisi kehittämistä. Haasteena nähdään myös asukkaiden toiveiden kuuleminen. Joillain osa-alueilla toiveita on mahdollista kuulla, mutta kaikilla osa-alueilla ei.

Haastattelussa kysyttiin, millaisille palveluille olisi vielä tarvetta, mutta resurssien takia niitä ei pystytä toteuttamaan. Liikuntapalveluiden kohdalla koetaan, että joiltakin alueilta puuttuu liikuntatilat, joita kaivattaisiin lisää. Lisäksi tarve perheliikunnalle olisi suurempi, kuin mitä nyt pystytään tarjoamaan. Lasten ja nuorten heikkenevä fyysinen kunto pitäisi pystyä ottamaan huomioon paremmin ja tähän liittyen tulisi

pystyä järjestämään tapahtumia, jonka lisäksi lapsia ja nuoria tulisi aktivoida koulupäivän aikana eri keinoin. Aiemmin ilmi tullut liikkuva nuorisotyö mahdollistaisi myös nuorisotilan liikkumisen alueille, joilla on tarvetta nuorisotyölle, mutta ei ole omaa tilaa.

Kulttuurikasvatusyksikkö TAITE:n Konkarit-toiminnan alainen Ukkokerho-toimintamalli on toimivaksi todettu miesten kerho, jossa Luotsi-toiminnan vapaaehtoinen vetäjä ohjaa miehille suunnattua kulttuuri- ja liikuntakerhoa kerran viikossa. Ukkokerho toimii tällä hetkellä kahdella alueella. Tätä toimintamallia olisi kiinnostusta lähteä viemään muillekin alueille, mutta resurssit tähän puuttuvat.

Kirjastoautopalveluille olisi kysyntää kouluilla enemmän, kuin mihin on resursseja. Palveluita haluttaisiin myös kehittää laadullisesti ja sisällöllisesti. Kirjastoihin kaivataan lisää jo olemassa olevia tapahtumia, esimerkiksi enemmän lastenesityksiä. Lastenkulttuurin osalta jo olemassa olevaa toimintaa, kuten kulttuurikursseja, jatkokursseja ja vauvakulttuuria, toivotaan lisää. Kaupunginosatoimintojen osalta kaivataan lisää lavatansseja.

Eri alueilla tapahtuvat aluetapahtumat koetaan onnistuneiksi, sillä ne ovat korkeatasoisia, lähellä kotia tapahtuvia matalan kynnyksen tapahtumia, joissa on hyvä henki ja yhteisöllisyyttä. Lisäksi aluetapahtumat ovat asukkaiden ja alueiden näköisiä tapahtumia, jotka myös profiloivat aluetta.

Haastatteluissa esiin nousseista vastauksista yhteenvetona voidaan siis todeta, että henkilöstö kaipaa lisää resursseja toiminnan pyörittämiseen. Asukkaat kaipaavat lisää olemassa olevia toimintoja, ei niinkään täysin uusia toimintoja.

Taulukkoon 1 on koottu asiantuntijahaastatteluiden vastausten pääkohdat ja tulokset.

Taulukko 1. Asiantuntijahaastatteluiden tulokset.

TOIMINTA-ALUE

- Koko Tampere

JALKAUTUVIEN PALVELUIDEN PALVELUSISÄLLÖT

- Kirjasto: kotipalvelut kotiin tai hoivayksiköihin, kirjastoauto, aluekirjastojen palvelut
- Nuorisopalvelut: nuorisotilat, kouluysteistyö, jalkautuminen, yhteistyö eri tahojen kanssa, tapahtumat, työpajat
- Liikuntapalvelut: liikuntatilat, liikuntaneuvonta, ohjatut ryhmät
- Kulttuurikasvatusyksikkö TAITE: Konkari-toiminta, Luotsi-toiminta
- Aluetaidemuseo: lainattavat kiertonäyttelyt, asiantuntija- ja neuvontapalvelut
- Ikäihmisten kulttuuripalvelut: toiminta hyvinvointi- ja palvelukeskuksissa ja lähitoureilla (kuntouttavaa luovaa toimintaa)
- Kaupunginosatoiminta: tapahtumat ympäri kaupunkia
- Lastenkulttuuri: kulttuurikurssit, tapahtumatoiminta
- Yleiset kulttuuripalvelut: puistokonsertit
- Tuotantotuotet

PALVELUIDEN TOISTOT

- Pääsääntöisesti säännöllistä toimintaa, joka toistuu viikoittain, lukukausittain tai vuosittain

PALVELUIDEN TARJOAMISEN PERIAATTEET

- Kysyntä: missä on tarvetta
- Tilat: missä on tilat
- Budjetti: paljonko rahaa on käytettävissä

ALUEIDEN ERITYISPIIRTEET

- Alueilla on havaittavissa erityispiirteitä, jotka huomioidaan osittain palveluiden tuottamisessa

HAASTEET JALKAUTUVIEN PALVELUIDEN TUOTTAMISESSA

- Henkilöstöresurssit: aikaa ei jää kehittämiseen tai asiakaspalautteen keräämiseen
- Budjetti: rajoittaa toimintaa
- Tilat: joillekin alueille kaivattaisiin lisää tiloja esim. liikuntaan
- Viestintä: tiedon hajanaisuus

KEHITETTÄVÄT PALVELUT

- Lisää olemassa olevaa toimintaa, ei niinkään uusia toimintoja

3.2 Demografiakartan ja tapahtumatilastokartan analysointi ja vertailu

Haastattelujen yhteydessä vastaajilta pyydettiin tilastoja vuoden 2018 tapahtumista. Tilastoja saatiin nuorisopalveluita lukuun ottamatta kaikilta työssä tarkastelluilta toimialueilta. Liikuntapalveluiden tilastot kattoivat pääasiassa kävijämäärät heidän ylläpitämissään tiloissa, joten niitä ei varsinaisesti otettu käsittelyyn. Kaikista tilastoista koostettiin yksi yhtenäinen tilasto.

Lisäksi työtä varten hankittiin Aamulehden Menoinfo-tapahtumakalenteriin ilmoitetut Tampereen tapahtumat. Tapahtumakalenteria ylläpitävä Mediatalo Keski-suomalainen toimitti tilaston, jossa oli tiedot tapahtumista, jotka järjestettiin Tampereella vuonna 2018 ja 2019. Tilasto kattoi kaikki eri toimijoiden tapahtumakalenteriin ilmoittamat tapahtumat, myös esimerkiksi harrasteryhmien liikuntavuorot ja kirkolliset tapahtumat. Tapahtumatiedot pyydettiin myös vuodelta 2019, jotta kahden vuoden tapahtumamäärän keskiarvon perusteella saataisiin luotettavampaa tietoa alueiden tapahtumista.

Tampereen kaupungilla muodostettiin Menoinfo-tapahtumakalenterin tiedoista koostetusta tilastosta visualisoitu tapahtumatilastokartta, josta näkyy tapahtumien sijainti kartalla. Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnoista koostetusta yhtenäisestä tilastosta oli myös tarkoitus muodostaa visualisoitu kartta, mutta erilaiset tilastointitavat eivät antaneet riittävästi yhtenäistä tietoa eri yksiköiden järjestämistä tapahtumista eikä karttaa näin ollen pystytty muodostamaan.

Aamulehden tapahtumatilastokartan lisäksi Tampereen kaupungilla on valmistunut erilaisista väestörekistereistä muodostettu demografiakartta, alueellisen erilaistumisen kartta, josta pystyy tarkastelemaan alueittain alueen väestön muodostumista, kuten esimerkiksi kuinka paljon tietyllä alueella on työttömiä tai lapsia ja nuoria. Näitä kahta karttaa analysoimalla ja vertaamalla on mahdollista tutkia, kohtaako kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden alueellinen tarjonta alueen väestön tarpeet.

Karttojen tutkimusmenetelmänä käytettiin karttamateriaalien analysointia ja vertailua. Opinnäytetyön laajuus ja työskentelyaika huomioon ottaen päädyimme tiettyyn kohderyhmän rajaukseen. Opinnäytetyö toimii pilottina, jossa testataan, miten tarkkaa ja hyödyllistä tutkimusta eri alueiden ja kohderyhmien hyvinvoinnista voitaisiin tällä tutkimusmenetelmällä tehdä. Jatkossa menetelmää voidaan kehittää ja mahdollisesti hyödyntää myös laajemman tutkimuksen tekemiseen.

3.2.1 Kohderyhmän rajaus

Yhteistyössä opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa rajasimme pilottiin alueellisen erilaistumisen kartan tarkastelun kohderyhmän. Kohderyhmäksi valikoitui yksinasuvat yli 65-vuotiaat, joilla on heikko hyvinvointi. Tästä kohderyhmästä nähtiin olevan eniten hyötyä tämän hetkisten jalkautuvien kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tarkastelun kannalta. Lapset ja nuoret jäivät rajauksen ulkopuolelle, koska heidän osaltaan alueellinen tietopohja ja palvelujen kohdentaminen etenee osana Tampereen kaupungilla käynnissä olevaa Tampere Junior -kehitysohjelmaa.

Tampere Junior -kehitysohjelman (2020-2023) tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointierojen kaventaminen eri asuinalueilla. Tavoitteen saavutta-

miseksi tarvitaan hajallaan olevan tiedon yhteensovittamista, positiivista yhteisjohtamista sekä ilmiöiden ja muutostarpeiden ymmärtämistä. Kehitysohjelman tavoitteena on, että kymmenen vuoden kuluttua Tampereella sosiaalisissa verkostoissa nuoren voimavarat mahdollistavat hyvinvoinnin, opiskelun ja työn, lasten ja nuorten toiveet toteutuvat vapaa-aika- ja harrastustoiminnassa, lapsiperheen ja vanhemmuuden muuttuvassa arjessa toimii aito kumppanuus sekä lapset ja nuoret ovat aktiivisia toimijoita monipuolisen kasvuympäristönsä kehittämisessä. (Tampereen kaupunki: Tampere Junior -kehitysohjelma 2020.)

Heikosti hyvinvoivien, yli 65-vuotiaiden yksinasuvien kohderyhmää tarkasteltiin palvelualueittain. Palvelualueiden sisällä tarkasteltiin kohderyhmää eli missä asuinalueilla on eniten kohderyhmään kuuluvia. Keskustan palvelualue jätettiin pois tarkastelusta muun muassa siksi, että keskustassa on paljon tapahtumatarjontaa jo pelkästään tilojen puolesta. Lisäksi koettiin, että jalkautuvia palveluita käsiteltäessä muut alueet ovat keskustaa oleellisemmassa asemassa.

3.2.2 Alueellinen erilaistuminen

Alueellinen erilaistuminen käsitteenä sisältää alueellisen eriarvoistumisen ja alueellisen eriytymisen. Alueellinen eriarvoistuminen pitää sisällään hyvinvointierot ja segregaaation, kun taas alueellinen eriytyminen kattaa kaupunkirakenteen eriytymisen esimerkiksi asumismuodon, asuntojen hallintamuodon tai sosioekonomisen taustan mukaan. (Tampereen kaupunki: Tampereen kaupungin alueellisen erilaistumisen raportti 2018.)

Alueellisen erilaistumisen kartan tilastoaineisto koostuu Yhdyskuntarakenteen seuranta järjestelmän ja Tilastokeskuksen aineistoista sekä Facta-kuntarekisteristä saatavista Väestörekisterikeskuksen väestötiedoista ja rakennuskannan tiedoista. Muuttujina aineistoissa on muun muassa ikä, asutokuntien elämänvaihe ja tulot. Salassapitosäännösten vuoksi Facta-kuntarekisterissä ei ole kaikkien kuntalaisten, esimerkiksi laitosasukkaiden, asuinpaikkatietoja, jonka vuoksi analyysiaineistossa kaupungin väkiluku on pienempi kuin todellinen väkiluku. Aineisto on kerätty pää-

osin vuosilta 1995, 2005 ja 2015, jotta pystyttäisiin havaitsemaan erilaistumiskehityksen muutostrendejä. (Tampereen kaupunki: Tampereen kaupungin alueellisen erilaistumisen raportti 2018.)

Alueellisen erilaistumisen kartassa hyvinvointia tarkastellaan hyvinvointi-indeksin kautta, joka kuvaa hyvinvointierojen alueellista jakautumista Tampereella. Indeksikoostuu eri muuttujista, joita ovat työttömien osuus, asukkaiden mediaanitulot ja korkeakoulutettujen osuus. (Tampereen kaupunki: Tampereen kaupungin alueellisen erilaistumisen raportti 2018.)

Opinnäytetyöhön valitun kohderyhmän alueellista erilaistumista käsitellään liitteessä 2.

3.2.3 Aamulehden tapahtumatilastokartta

Aamulehdessä ilmoitetut Tampereen alueen tapahtumat koostettiin tapahtumatilastokartaksi. Tilastoon rajattiin vuoden 2018 ja 2019 tapahtumat luotettavamman keskiarvon saamiseksi. Kartassa pystyi tekemään omia valintoja, joiden mukaan kartan tiedot päivittyivät. Valintoja pystyi tekemään seuraavissa kategorioissa: vuosi, kohderyhmä, järjestäjä, tapahtumapaikka ja tapahtuman kategoria. Valintojen mukaan karttakuvan lisäksi ohjelma näytti ilmoitettujen tapahtumien määrän, ilmoitettujen tapahtumakertojen määrän sekä vuosittain eriteltyinä listan tapahtumajärjestäjistä, tapahtumapaikoista, järjestyspaikkojen postinumeroista ja kohderyhmistä.

Alueellisen erilaistumisen kartan analysoinnin kohderyhmäksi valikoitui yksinasuvat yli 65-vuotiaat, joilla on heikko hyvinvointi. Näillä rajauksilla palvelualueittain etsittiin alueita, joilla kohderyhmän määrä korostuu. Tapahtumatilastokartassa haettiin tapahtumia vuosilta 2018 ja 2019 hakukriteereillä, joissa ensimmäisessä haussa kohderyhmäksi rajattiin seniorit ja toisessa haussa kaikille suunnatut tapahtumat. Tämän jälkeen alueellisen erilaistumisen kartan analysoinnissa esiin nousseita alueita tarkasteltiin tapahtumatilastokartassa.

Karttamateriaalien analysoinnin ja vertailun tuloksena ilmeni, ettei kohderyhmän eli yksinasuvien yli 65-vuotiaiden heikosti hyvinvoivien talouksien alueellisella määrällä ole selvää yhteyttä alueella järjestettävien tapahtumien määrään. Alueella saattoi

olla paljon tapahtumia ja kuitenkin paljon kohderyhmään kuuluvia tai vastaavasti vähän kohderyhmään kuuluvia ja vähän tapahtumia.

Tapahtumatilastokarttaa tulkittaessa on oltava erityisen kriittinen. Aamulehden Meinofo-tapahtumakalenteriin voi ilmoittaa tapahtumiaan kuka tahansa. Myös se täytyy huomioida, että kaikki eivät ilmoita tapahtumiaan tapahtumakalenteriin. Esimerkiksi tapahtumapaikkaan X on ilmoitettu useita senioreille suunnattua tapahtumaa vuonna 2018, kun taas vuodelle 2019 ei ole ilmoitettu yhtään tapahtumaa. Lisäksi tapahtumatilastokartan tarkkuuteen vaikuttaa ilmoitettujen tietojen tarkkuus, esimerkiksi postinumero puuttuu useasta ilmoituksesta ja saattaa aiheuttaa epätarkkuutta kokonaistilastoon. Lisäksi tutkimuksen tekijän inhimillinen virhe lukujen kirjaamisessa tulee ottaa huomioon tulosten tarkkuudessa.

Karttojen vertailun tuloksia tarkasteltaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä on otettava huomioon myös yksilö. Kaikki yksinasuvat yli 65-vuotiaat eivät ole kiinnostuneita kulttuuri- ja vapaa-aikatoimintoihin osallistumisesta. Senioritapahtumat rajauksena ei myöskään ole yksiselitteinen. Kohderyhmän yli 65-vuotias käsittää taloudet aina yksin asuviin vanhuksiin saakka. Vanhus saattaa lähteä senioritapahtumaan, johon esimerkiksi 66-vuotias kokee olevansa vielä liian nuori. Lisäksi tilastoissa on mukana myös muun muassa uskonnolliset tapahtumat ja palvelukeskusten tapahtumat, jotka ovat suunnattu selkeästi tietyille kohderyhmälle.

Karttamateriaalien analysoinnin ja vertailun tuloksia voi kuitenkin pitää suuntaa antavana aineistona, josta näkee, millä alueilla tapahtumia on paljon ja miltä alueelta esimerkiksi puuttuu tietynlainen toiminta.

4 KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA TULOKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, miten Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden jalkautuvia palveluita voitaisiin kohdentaa tehokkaammin ja tasapuolisemmin eri alueiden tarpeisiin vastaten. Tarkoituksena oli kartoittaa Tampereen kaupungin tuottaman ja avustaman kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnan alueellinen jakautuminen ja kerätä tästä syntyvää tietoa kaupunkitasoisen asuinalueprofiloinnin tueksi sekä tutkimustulosten pohjalta luoda kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kehittämissuunnitelma. Resurssien kohdentamisen seurauksena voitaisiin vaikuttaa myös alueellisten hyvinvointierojen kaventumiseen.

Henkilöstölle suunnatussa työpajassa olisi koostettu tutkimuksen kautta löydettyjä kehittämissuunnitelmaksi. Työpaja jouduttiin kuitenkin perumaan koronavirustilanteen (COVID-19) takia. Tämän muutoksen vuoksi oli todettava, että varsinaista kehittämissuunnitelmaa ei voida tehdä, vaan tuloksena esitän kehittämissuunnitelmaksi Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnan parantamiseksi. Kehittämissuunnitelmien näen toimivan pohjana myöhemmin tehtävälle kehittämissuunnitelmalle, osallistaen tarpeen mukaan henkilöstöä sen määrittelyyn. Lisäksi kaupungin järjestämästä kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnasta ei saatu riittävän yhtenäistä dataa, josta olisi pystytty muodostamaan tapahtumatilastokartta, jonka pohjalta toiminnan alueellista jakautumista olisi voitu tutkia. Tämän myötä tapahtumien jakaantumisen osalta tutkimus perustuu ainoastaan Aamulehden datasta muodostettuun tapahtumatilastokarttaan.

Tampereen kaupungin Sinulle paras - kaupunkistrategian yhdeksi tavoitteeksi määritellään tasaisesti jakautunut hyvinvointi. Kulttuuri lisää hyvinvointia ja auttaa saavuttamaan asetetun strategiatavoitteen. Tampereen kaupungin kulttuuristrategiaan on määritelty toimenpiteitä yhdenvertaisen kulttuurin ja kulttuurin saavutettavuuden varmistamiseksi. Toimenpiteillä muun muassa pyritään varmistamaan, että kaikilla tamperelaisilla olisi mahdollisuus osallistua kaikille avoimeen kulttuuritoimintaan ja harrastuksiin. (Tampereen kaupungin kulttuuristrategia 2030, 10–11.)

Tutkimuksen tuloksena kokosin viisi kehittämissuunnitelmasta (Kuvio 4), jotka osittain osaltaan edistäisivät myös strategiatavoitteen tasaisesti jakautuvan hyvinvoinnin saavuttamista kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kohdennetuissa palveluissa:

1. Tilastoinnin yhdenmukaistaminen. Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilta kerättiin tilastoja vuonna 2018 järjestetyistä tapahtumista. Tilastoista koostettiin yksi yhtenäinen tilasto, josta oli tarkoitus muodostaa tapahtumatilastokartta. Eri yksiköillä oli kuitenkin hyvin erilaisia tyynejä tilastoja, joten visuaalista tapahtumatilastokarttaa ei pystytty muodostamaan. Tilastointi tulisi yhdenmukaistaa ja hoitaa nykyaikaisin tekniikoin, jotta jatkossa data olisi yhteneväistä ja sitä pystyttäisiin jatkokäsittelymään esimerkiksi tapahtumatilastokartaksi. Sen myötä olisi helpompi havaita toiminnan alueellinen jakautuminen ja tarvittaessa kohdentaa toimintoja alueille, jossa palveluita on vähemmän.
2. Asiakaspalautteen kerääminen ja koonti. Tällä hetkellä henkilökunnalla ei ole resursseja kerätä järjestelmällisesti palautetta asiakkailta tai käsitellä satunnaisesti saapuvaa palautetta. Lisäksi koetaan, että esimerkiksi kotihoidon asiakkailta tuleva palaute ei tavoita oikeita henkilöitä. Asiakaspalautteen keräämistä varten tulisi miettiä järjestelmällinen palautteen keräämisen ja käsittelyn toimintamalli sekä keino, miten asiakkaiden toiveisiin voitaisiin vastata. Palautteeseen reagoimalla voitaisiin muun muassa parantaa palvelua.
3. Viestinnän parantaminen. Sekä ulkoinen että sisäinen viestintä kaipaa kehittämistä. Ihannetilanteessa kaupunki toimisi alustana ja mahdollistajana ja kuntalaiset toteuttaisivat ja järjestäisivät itse aktiivisesti toimintaa omalle alueelleen. Tätä varten kuntalaisille pitäisi olla tietoa helposti saatavilla esimerkiksi rahoitusvaihtoehdoista, luvista ja muista tuotantoon liittyvistä asioista. Tieto pitäisi saada kuntalaisten saataville helposti ja kootusti yhteen paikkaan. Sisäisessä viestinnässä kaivataan yksiköiden välisen viestinnän parantamista aluetoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tähän ratkaisuna voisi olla esimerkiksi aluetiimit, joissa toimisi myös aluekoordinaattori. Tieto alueen tapahtumista olisi oltava myös helposti asiakkaan saatavilla yhdestä paikasta. Ulkoisen viestinnän parantaminen aktivoisi kuntalaisia toimimaan omalla alueellaan sekä parantaisi tiedon ja palveluiden saatavuutta. Sisäisen viestinnän parantaminen lisäisi yksiköiden yhteistyötä ja parantaisi palveluita.

4. Kehitettävien alueiden löytäminen. Opinnäytetyössä tutkittiin palveluiden nykytilaa, annettiin kehittämissuhteita ja toteutettiin pilotti karttamateriaalien analysoinnista ja vertailusta tutkimusmenetelmänä. Esiin nousi alueita, joihin tulisi kiinnittää ainakin kyseisen kohderyhmän kohdalla huomiota. Menetelmän avulla on siis mahdollista kartoittaa huomiota vaativat alueet ja sitä myöden kohdentaa palveluita tehokkaammin.
5. Palveluiden kehittäminen. Opinnäytetyössä tutkittiin tapahtumien alueellista jakaantumista. Jatkotutkimuksessa voitaisiin selvittää, millaisia palveluita alueen asukkaat tarvitsisivat lähipalveluna ja mitkä palvelut voitaisiin keskittää.
6. Jalkautuvien palveluiden termin sisällön määrittely. Jalkautuvien palveluiden termin sisältöä tulisi tarkentaa ja miettiä, mitä jalkautuvat palvelut oikeastaan ovat. Haastatteluissa esiin tulleet palvelusisällöt osoittavat, että tällä hetkellä jalkautuvissa palveluissa etusijalla ovat kohderyhmät, jotka liikkuvat vähemmän, esimerkiksi vanhuksia ja lapset. Haastatteluista saadut vastaukset myös osoittavat, että jalkautuvat palvelut tavoittavat asukkaita alueilla parantaen alueen elinvoimaa ja asukkaiden mahdollisuuksia hyvinvointiin ja aktiivisuuteen. Termin määrittely voisi selkeyttää kohdennettavien palveluiden sisältöä ja helpottaa jalkautuvien palveluiden hahmottamista.

Kuvio 4. Kehittämissuhteet.

Näkisin niin, että jalkautuvat kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ovat palveluiden kohdentamisen työkalu, jolla tiettyjä palveluita voidaan viedä eri alueille tarpeen mukaan. Jalkautuvat palvelut saattavat saavuttaa pienempiä kohderyhmiä, mutta ovat sitäkin tärkeämpiä. Näiden palveluiden toteutuspaikkaa voidaan nopeastikin muuttaa tarpeen mukaan. Sen sijaan nuorisotilat, kirjastot ja liikuntatilat ovat pysyvää palveluverkkotoimintaa, joka tavoittaa suuria kohderyhmiä ja on toiminnan perusta. Näiden palveluiden muuttaminen vaatii jo enemmän työtä ja resurssia.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että karttamateriaaleja analysoimalla ja vertailemalla on mahdollista löytää alueellista tietoa, jonka perusteella palveluita on mahdollista kohdentaa alueiden erityispiirteiden mukaan. Palveluiden kohdentamisesta hyötyisivät erityisesti heikosti voivat kulloisessakin tutkimuksessa kohderyhmäksi valitut kuntalaiset, joille voitaisiin tarjota kohdennettua toimintaa hyvinvoinnin lisäämiseksi ja alueellisten hyvinvointierojen kaventamiseksi.

5 POHDINTA

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet täyttyivät lähes alkuperäisen tavoitteenasettelun mukaan, huomioiden koronavirustilanteen aiheuttamat muutokset toteutuksessa. Asiantuntijahaastatteluista saatiin arvokasta tietoa Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden nykyisestä tilasta sekä siitä, millaisia haasteita ja kehittämistarpeita palveluissa on. Loppujen lopuksi asiat ovat kuitenkin melko hyvällä tollalla tuotannon näkökulmasta katsottuna. Myös asiakkaat ovat tyytyväisiä palveluihin ja sen sijaan, että toivottaisiin uusia toimintoja, toivotaan lisää jo olemassa olevia palveluita. Tämä kertoo siitä, että palveluiden sisällöissä ja tarjonnassa on onnistuttu.

Karttamateriaalien analysointi ja vertailu osoittautui työläämmäksi, kuin ehkä aluksi kuviteltiin, joten kohderyhmä täytyi rajata huolellisesti. Lisäksi kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden eri muotoiset tilastot eivät sisällöltään riittäneet tapahtumatilastokartan muodostamiseen, jonka seurauksena kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnan alueellista jakautumista ei voitu tarkkaan tutkia. Aamulehden Menoinfoon ilmoitettujen tapahtumien perusteella koostetun tapahtumatilastokartan tapahtumien alueellista jakautumista voitiin verrata alueellisen erilaistumisen kartan kohderyhmän analysoinnissa esiin nousseisiin huomioita vaativiin alueisiin. Valmista tietoa kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden jalkautuvien palveluiden kohdentamiseen tutkimuksella ei kuitenkaan saatu aikaan. Tutkimuksessa saatiin kuitenkin viitteitä pilotissa määritellyn kohderyhmän tilasta ja alueista, joissa kohderyhmää on muihin alueisiin verraten enemmän.

Tutkimus osoitti, että karttamateriaaleja analysoimalla ja vertailemalla on mahdollista löytää tarkkaa tietoa eri asuinalueista ja tapahtumien jakautumisesta. Opinnäytetyö oli nykytilan kartoitus, jonka pohjalta koostin kehittämissuhteet ja toteutin pilotin. Nyt mahdollista jatkotutkimusta varten on jo tietoa, miten menetelmää voitaisiin hyödyntää tiedonhankinnassa, josta voisi olla hyötyä myös kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toiminnan alueellisessa kohdentamisessa.

Tutkimusten tulosten pohjalta nostin esiin kehittämissuhteita, jotka selkeytyivät tutkimuksen edetessä. Kehittämissuhteissa esiin nousi myös jatkotutkimuksen

tarve, jonka avulla voitaisiin syventyä opinnäytetyössäni testattuun karttamateriaalien analysointiin ja vertailuun, ja sen avulla etsiä alueita, jotka vaatisivat huomiota ja palveluiden kohdentamista. Lisäksi löytyi tarve tutkia, olisiko palveluita, jotka voitaisiin keskittää ja vastaavasti mitkä palvelut tulisi säilyä lähipalveluna.

Opinnäytetyön kirjoittaminen oli pitkä prosessi, joka eteni ajoittain hitaasti, viivästyksiä tuli puolin ja toisin. Oman haasteensa työn tekemiseen antoi roolini organisaation ulkopuolisena tutkijana. Kaupungin palvelurakenne, palvelut, henkilöt ja toiminnot olivat kaikki uutta ja vaativat perehtymistä. Uskoisin, että organisaation sisältä tuleva tutkimuksen toteuttaja, jolla on jo tietotaito Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluista, olisi lähtökohtaisesti keskittynyt haastaviin ja kehittämistä vaativiin kohtiin. Toisaalta koen hyväksi sen, että lähestyin aihetta ulkopuolisin silmin ilman ennako-odotuksia tai oletuksia. Tämä tekee lopputuloksesta puolueettoman ja aidon. Kehittämisehdotukset ovat syntyneet täysin tutkimuksen ja sen aikana tehtyjen havaintojen pohjalta.

Ammatillisesti työ antoi minulle paljon. Maailman laajuinen alueellinen erilaistuminen on aihe, josta varmasti tehdään jatkossakin paljon tutkimusta ja sen hallitsemiseksi mietitään erilaisia keinoja. Onnistuin mielestäni hyvin kokoamaan haastavan aiheen tiiviiksi ja selkeäksi kokonaisuudeksi. Tutkimusstrategiana tapaustutkimus oli onnistunut valinta ja menetelminä asiantuntijahaastattelut ja karttamateriaalien analysointi ja vertailu palvelivat työn tarkoitusta. Vaikka selkeää kohdentamiseen liittyvää tulosta en tutkimuksellani onnistunutkaan tuottamaan, toivon, että työstä ja kehittämisehdotuksista on kuitenkin työn toimeksiantajalle jatkossa hyötyä.

Opinnäytetyöprosessiinkin vaikuttanut koronavirustauti on asettanut kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluille aivan uudenlaisia haasteita. Kokoontumiset on kielletty ja tapahtumat ja muut toiminnot on jouduttu perumaan. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tuottajat ovat joutuneet miettimään uusia keinoja järjestää kuntalaisille palveluita ja monet toiminnot ovat siirtyneet digitaalisiin kanaviin. Digitaalisuus luo haasteita, mutta myös uudenlaisia mahdollisuuksia kulttuurin saavutettavuuteen sekä yhtäläisen mahdollisuuden osallistua digitaalisten välineiden välityksellä.

Tampere on profiloitunut kulttuurikaupungiksi. Kaupungista löytyy eri toimijoiden järjestämää kulttuuri- ja vapaa-ajan tarjontaa laajasti ympäri kaupunkia. Kaupungin

kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut turvaavat kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tasarvoista saatavuutta omalta osaltaan muun muassa viemällä toimintaa päiväkoteihin ja palvelutaloihin paikanpäälle. Alueiden erityistarpeiden ja kohdennettavien palveluiden kohtaamisen suhteen työtä on vielä jäljellä, mutta halu kehittyä ja kehittää kantaa pitkälle. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla on kuitenkin mahdollisuus parantaa asukkaiden hyvinvointia ja kaventaa alueiden hyvinvointieroja. Tampereen kaupungin kulttuuristrategiassa (Tampereen kaupungin kulttuuristrategia 2030, 7) todetaankin, että Tampereen kasvuun kulttuurilla on suuri vaikutus, mutta vielä suurempi vaikutus sillä on siihen, millaiseksi kaupungiksi Tampere kasvaa.

LÄHTEET

- Ahvenainen, T. 2018. Segregaation ennaltaehkäisyn työkalupakki. [Verkkojulkaisu]. Tampereen kaupunki: Asumisen kehittäminen ja palvelutilaverkot-yksikkö. [Viitattu 27.2.2020]. Saatavana: https://www.tampere.fi/tiedotot/s/Uy4jwdxIB/Segregaation_ennaltaehkaisyn_tyokalupakki.pdf
- Alueellinen saatavuus. 17.4.2020. [Verkkosivu]. Kulttuuria kaikille -palvelu. [Viitattu 18.4.2020]. Saatavana: http://www.kulttuuriakaikille.fi/mita_on_saavutettavuus/alueellinen_saatavuus
- Eriksson, P. & Koistinen, K. 2014. Monenlainen tapaustutkimus. [Verkkojulkaisu]. Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153032/Tutkimuksia%20ja%20selvityksi%C3%A4_11_2014_%20Monenlainen%20tapaustutkimus_Eriksson_Koistinen.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Fancourt, D. & Finn, S. 2019. Health evidence network synthesis report 67. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. [Verkkojulkaisu]. World Health Organization. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: <http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/what-is-the-evidence-on-the-role-of-the-arts-in-improving-health-and-well-being-a-scoping-review-2019>
- Hinnoittelu. 17.4.2020. [Verkkosivu]. Kulttuuria kaikille -palvelu. [Viitattu 18.4.2020]. Saatavana: http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus_hinnoittelun_saavutettavuus
- Honkala, N. & Laitinen, L. 21.11.2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista. [Verkkojulkaisu]. Sitra. [Viitattu 30.1.2020]. Saatavana: <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin/>
- Kulttuuriluotsit. 23.3.2018. Tervetuloa tutustumaan luotsitoimintaan! [Verkkosivu]. Kansalaisareena. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: <http://kansalaisareena.fi/luotsit/>
- L 8.2.2019/166. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta.
- Lilja-Viherlampi, L-M. & Rosenlöf, A-M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa I. Tanskanen. (toim.) Taide töissä – Näkökulmia taiteen opeutukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. [Verkkojulkaisu]. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 20 - 39. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522167170.pdf>
- Lybeck, T., Kaunisharju, K., Niemi, M. & Talvitie, H. 2018. Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä; Näkymä vuoteen 2025. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetus-

- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 2.4.2020]. Saatavana: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160801/OKM_20_2018.pdf
- Mieli. Suomen Mielenterveys ry. Ei päiväystä. Kulttuuri lisää hyvinvointia. [Verkkosivu]. [Viitattu 29.2.2020]. Saatavana: <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/hyvinvointi/kulttuuri-lis%C3%A4%C3%A4-hyvinvointia>
- Mitä on saavutettavuus? 17.4.2020. [Verkkosivu]. Kulttuuria kaikille -palvelu. [Viitattu 17.4.2020]. Saatavana: http://www.kulttuurikaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus
- New Urban Agenda. Habitat III. 2017. [Verkkojulkaisu]. United Nations. [Viitattu 1.3.2020]. Saatavana: <http://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-English.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. 1.2 Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. 5.5 Tapaustutkimus. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html
- Sosiaalinen saavutettavuus. 17.4.2020. [Verkkosivu]. Kulttuuria kaikille -palvelu. [Viitattu 18.4.2020]. Saatavana: http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus_sosiaalinen_saavutettavuus
- SurveyMonkey. Ei päiväystä. Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välinen ero. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: <https://fi.surveymonkey.com/mp/quantitative-vs-qualitative-research/>
- Taikusydän. 8.4.2020. Taiteesta hyvinvointia. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: <https://taikusydän.turkuamk.fi/info/taiteesta-hyvinvointia/>
- Tampereen kaupungin kulttuuristrategia 2030. Ei päiväystä. Kulttuurista kestävästi kasvava kaupunki. [Verkkojulkaisu]. Tampereen kaupunki. [Viitattu 19.5.2020]. Saatavana: https://www.tampere.fi/tiedostot/k/PnUq0MOTb/Tampereen_kaupungin_kulttuuristrategia_2030.pdf
- Tampereen kaupunki. Ei päiväystä. Alueelliset palvelut. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.2.2020]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/yhteystiedot-ja-asiointi/alueelliset-palvelut.html>
- Tampereen kaupunki. Ei päiväystä. Hiedanranta. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.3.2020]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentamishankkeet/hiedanranta.html>

- Tampereen kaupunki. 6.8.2018. Kulttuuri- ja taideyksikkö. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.1.2020]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/organisaatio/sivistyspalvelujen-palvelualue/kulttuuri-ja-vapaa-aikapalvelut/kulttuuri-ja-taideyksikko.html>
- Tampereen kaupunki. 22.1.2020. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.1.2020]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/organisaatio/sivistyspalvelujen-palvelualue/kulttuuri-ja-vapaa-aikapalvelut.html>
- Tampereen kaupunki. 28.11.2019. Palvelualueiden alueprofiilit. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.1.2020]. Saatavana: <https://public.tableau.com/profile/tampereen.kaupunki#!/vizhome/Palvelualueidenalueprofiilit/Etusivu>
- Tampereen kaupunki. 2018. Tampereen kaupungin alueellisen erilaistumisen raportti 2018. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 28.4.2020]. Saatavana Tampereen kaupungin tietojohdantamisyksiköstä. Vaatii käyttöoikeuden.
- Tampereen kaupunki. 11.5.2020. Tampere Junior -kehitysohjelma. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.5.2020]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ohjelmat/tampere-junior.html>
- Tampereen kaupunki. Ei päiväystä. Tietoa Tampereesta. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.1.2020]. Saatavana: www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/tietoa-tampereesta.html
- Tampereen kaupunki. Ei päiväystä. Tuotantotuet. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.2.2020]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kulttuuri/kulttuurin-tekijoille/tuotantotuet.html>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 1.11.2019. Osallisuus. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.5.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Tietoa meistä. 17.4.2020. [Verkkosivu]. Kulttuuria kaikille -palvelu. [Viitattu 17.4.2020]. Saatavana: http://www.kulttuuriakaikille.fi/tietoa_meista
- Urkangas, H-M & Voutilainen, O. 2018. Edelläkävijyydestä kestävä kasvua Kaupunkiohjelma 2018–2022. [Verkojulkaisu]. Valtioneuvosto: Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 12.5.2020]. Saatavana: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161136/36_18_Edellakavijyydesta_kestavaa_kasvua.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Viestinnän saavutettavuus. 17.4.2020. [Verkkosivu]. Kulttuuria kaikille -palvelu. [Viitattu 18.4.2020]. Saatavana: http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus_viestinnan_saavutettavuus

- VISIO 2030: Tampere – Sinulle paras. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 12.5.2020]. Saatavana: https://www.tampere.fi/tiedostot/s/EXjQ1Xfj/strategia-kartta_varit.pdf
- von Branderburg, C. 2008. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä, Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. [Verkkajulkaisu]. Valtioneuvosto: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. [Viitattu 2.4.2020]. Saatavana: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79051/opm12.pdf?sequence=1>
- Väärälä, R. 2014. SOSIAALINEN KAUPUNKISTRATEGIOISSA. Asukkaiden kaupunki vai globaalin kilpailun näyttämö? [Verkkajulkaisu]. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 12.5.2020]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116013/URN_ISBN_978-952-302-147-1.pdf

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Liite 2. Alueellinen erilaistuminen

Liite 1. Haastattelukysymykset

Opinnäytetyö (Ylempi AMK)

Marika Eromäki

Tampereen kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden jalkautuminen, Kehittämisehdotukset alueellisen tietotuotannon mahdollisuuksista

Haastattelukysymykset henkilöstölle

Vastatessasi kysymyksiin mieti vain niin sanottuja seinättömiä jalkautuvia palveluita. Palveluita, jotka eivät ole sidottuja tiettyyn paikkaan ja voidaan halutessa kohdistaa uudelleen.

Mikä on työnimikkeesi ja työyksikkösi?

Millä maantieteellisillä alueilla toimit?

Millaista alueellista toimintaa järjestätte yksikössäsi? Kuinka paljon?

Onko toiminta säännöllistä vai satunnaista?

Millä perusteella tietyt toiminnot viedään tietyille alueille?

Millaisia erityispiirteitä alueilla on?

Mitä ongelmia jalkautuvien palveluiden tuottamisessa on omassa työssäsi?

Onko palvelua, jolle olisi alueillasi tarvetta, mutta ei resursseja sen järjestämiseen?

Onko tilastoja tms. dokumentteja, joista selviää palvelujen alueellinen jakautuminen?

Liite 2. Alueellinen erilaistuminen

Liite sisältää luottamuksellista tietoa.